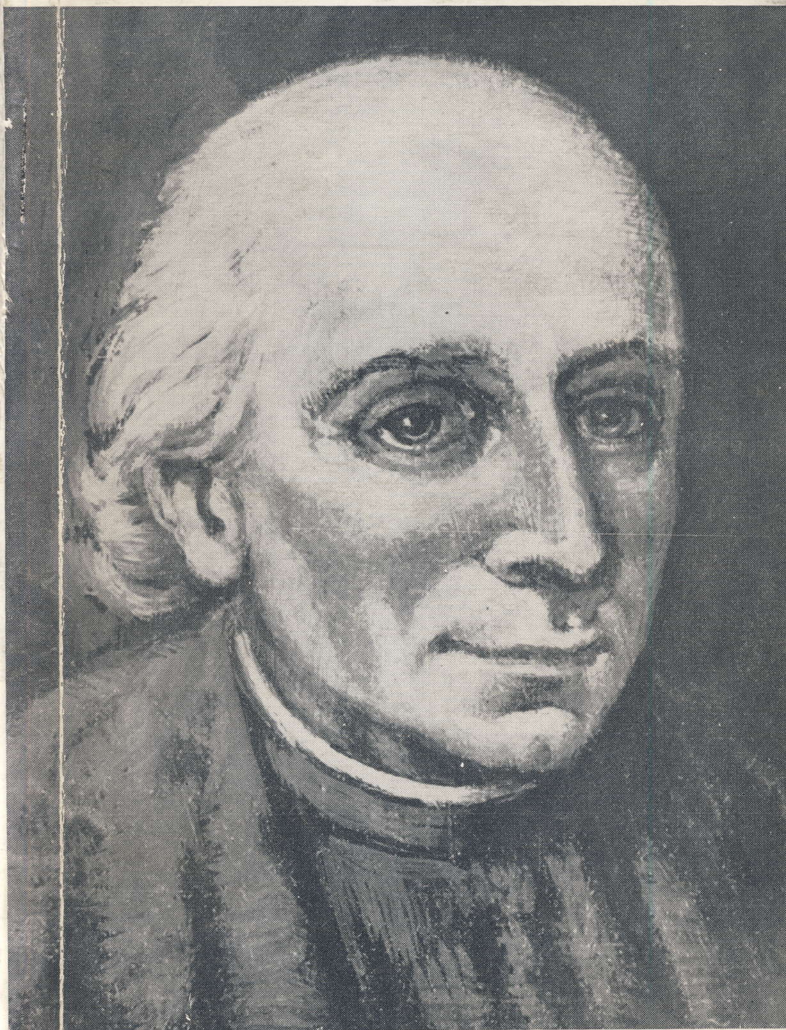
VINKO PALLOTTI

APOSTOL RIMA

HERBERT GEISLER

VINKO PALLOTTI

APOSTOL RIMA

»Odobrenjem Biskupskog ordinarijata u Đakovu od 4. svibnja 1972. broj: 973/1972 —ad«.

IVANKOVO 1972.

Iz knjige HERBERTA GEISLERA
»APOSTOL RIMA« — odabrana poglavlja

od P. Karla Stelzera SAC.
S njemačkog preveo I. Šešo, župnik

Izdaje: Župni ured
IVANKOVO

Odgovorni urednik: Ivan Šešo, župnik — Ivankovo

»Odobrenjem Biskupskog ordinarijata u Đakovu
od 4. svibnja 1972. broj: 973/1972. — od«.

Tisak: »Iskra« Vinkovci 1972.

S A D R Ž A J

Strana

MLADI RIMLJANIN 7

RADNIK U VINOGRADU 30

ZAJEDNICA 61

KRONOLOŠKI PREGLED 86

Slike na koricama

Naslovna strana: VINKO PALLOTTI
Prema slici od Zwienera

Zadnja strana: Sarkofag s Pallottijevim tijelom
pod glavnim oltarom crkve S. Salvatore

MLADI RIMLJANIN

I.

Zar samo jedan jedini put?
Ne: svi putovi vode u Rim!
Od pamtivijeka obuzima ljude čežnja za tim gradom, u kojem više no igdje vrijeme gubi svoju težinu a križ postaje tako vidljiv, kao opomena i kao dužnost. Ne vodi ljude u Rim samo čežnja. Glad za vlašću, častohleplje i politička strast posezali su za Vječnim Gradom, a činila je to i opsjena nevjere. Zar se nije činilo, da će onaj tko njega osvoji imati zajamčenu pobjedu? Kako često je bujica nevjere udarala o njegove zidine i uvijek se nemoćno odbijala. Tako moćnom se pokazala milost mučeničke smrti Apostolskog Prvaka. Međutim ovaj puta je stvar izgledala gore nego ikada. Prezrevši blagdan Nevine Dječice, 28. prosinca 1797. dođoše rimski revolucionari pred palaču Corsini i zatražiše od Josipa Bonaparte pomoć protiv papinskog gospodstva. Nakon nekoliko mjeseci zaposjedoše Francuzi Rim, proglasiše republiku, a Papu zarobiše i odvedoše.
Na pomolu je bilo novo doba, puno žive prodornosti, a njegov simbol bio je jedva trideset godina stari general, koji je bio istovremeno Francuz i Talijan. On će to novo doba uvesti i silom ako ustreba, i novom će dobu pripasti pobjeda.
Ali isprva nije bilo baš tako.
Tiber je tekao kao i prije i slao kao uvijek svoju vodu prema moru. Ali kad su se ljudi tih dana naginjali nad njegovu površinu, njihov vlastiti odraz bi se rasplinjavao. Kao da ga je naslikala kakva divovska pesnica, umjesto svog lica, vidjeli su ljudi kako ih prodorno motri glava muškarca s dva velika tamna oka i s dugom crnom kosom. »Napoleon« šaptalo se na obalama, »Napoleon« odjekivalo je iz oblaka, »Napoleon«, »Napoleon«, »Napoleon«, to je bila Francuska, to je bio prodor u jedno novo vrijeme.
Da li u jedno bolje vrijeme?

Soba je bila samo malo osvijetljena. Kroz prozore se spuštala noć. Dvije svijeće stajale su na ormaru. Petar Pavao Pallotti sjedio je u širokoj stolici. Poslije dnevnog napora rado je stavljao ruke na izrezbareni naslon. Njegovo krupno tijelo zadržalo je i ovako sjedećki zapovjednički izgled, ali ipak su još snažnije djelovale njegove oči. I sada u polutami blistalo je njihovo prodorno svjetlo.

Kraj njega je sjedila njegova žena... U njezinu pogledu počivala je sva dobrota, koju jedna žena može pokloniti. Ona je promatrala kako se njegovi prsti kreću amo tamo neprekidno i ne žele se smiriti; ruke su uvijek bile u suprotnosti s mirom koji je vladao u nutrini ovoga muškarca. Vjenčali su se prije četrnaest godina, provodili su u Via del Pellegrino sretan život kojemu su poneki zavidjeli, ali većina ga je visoko poštivala. Morali su teško raditi, posebno u prvo vrijeme; ali su od mladosti živjeli prema geslu »ora et labora« i iskusili su njegov blagoslov. Petar Pavao Pallotti, na nogama od rane zore, posjećivao je svakog jutra crkvu del Suffragio. Poslije rada odlazio je u Via Padella, da bi u crkvici San Nicola degli Incarnati stalno sređivao vezu s dragim Bogom. »Bez Gospodina Boga kojemu sam stalno nastojao biti ponizno blizak, ne bih ništa postigao!« običavao bi odgovoriti na pitanje, odakle mu vremena da tako posjećuje crkvu, a ujedno je tako gorljiv i neumoran u radu.

Da, uspjeh je pratio Petra Pavla Pallottija. Što su se više njegove stvari razvijale na bolje, to je bio ponizniji. Nije bio vičan hvalisanju. Ali nije bio škrt na riječima; ne, tko bi stekao njegovo povjerenje, iznenadio bi se, kako su mnogostruki bili njegovi inetresi, kako se bogato znao izraziti: ali u svemu on je živio snažnije u radu nego u razgovoru. Samo ako se radilo o temeljnim pitanjima, znao je biti žestok, jasno se pokazivala energija njegove volje. Ipak ni tada nije prekoračio one granice koju običavaju zadržati ljudi od karaktera.

On je volio svoju ženu i svoju djecu, sada dvanaestgodišnjeg Salvatora, devetgodišnjeg Vinka i sedmogodišnjeg Alojza Antonija.

Petar Pavao Pallotti slao je svoje sinove u školu. Neka steknu znanje, neka nauče čitati i pisati; iz njihovog rada želio je razabrati za koji poziv bi bili prikladni.

On sam bio je u zenitu života. Star četrdeset devet godina, vlasnik ugledne trgovine živežnim namirnicama, imao je ženu, koja je svojom čednom a ipak beskrajnom ljubavlju oblikovala njegov život do punog sklada. Upravo je razgovarao s njom o budućnosti. Uskoro su trebale proraditi još dvije prodavaonice, jedna u Trastavere, a druga pred Svetim Petrom.

Njegova žena je klimala glavom, dopuštala da joj sve objasni i pažljivo slušala. Ona se rijetko suprotstavljala, manje zbog respekta, a daleko više zbog sretnog osjećaja, da ona i cijela obitelj imaju dobrog zaštitnika. »Naši se momci neće trebati prepirati oko baštine«, rekao je smiješeći se, »svaki je zbrinut«.

Magdalena Pallotti je uzvratila osmijeh.

»Hoćeš li dijeliti tri dijela na dvojicu, Petre?« upitala je.

»Mi imamo tri dečka, Magdalena«.

Ona je kimnula glavom. »Znam«.

»Petre«, reče nakon stanke, »Vinko će biti svećenik«.

»Tako«, mrmljao je, »znaš li ti to već danas?«

Ona je klimnula glavom. »Znam«.

»Zato što ti to hoćeš, mama«.

»Da«, reče ona jednostavno.

»Želja tvojega srca«?

Ona se nježno osmijehnu. Desnom rukom podiže pramen kose koji joj bijaše pao na čelo.

Oboje su bili utonuli u tiho razmišljanje, kad odjednom odjeknu kucanje na vratima. Žena je otvorila, i na pragu se pojavi dugogodišnji poslovni prijatelj njezinog muža, koji je bio proveo više godina u Parizu i sad se ponovo vratio. Sad je došao izvijestiti što je sve na Seini vidio i doživio. To je bio kraj

sretne tišine, koja je do toga časa vladala u sobi. Iz tolike daljine prodirala je sva ta buka, sve krvoprolića, sav teror ali i sve mučeništvo, kojemu je bio izložen francuski kler, koji je ostao vjeran svojoj Crkvi i Papi, i sve je to pogađalo slušatelje do dna duše. Pallottijevi su sjedili kao okamenjeni, i samo pokatkad oteo bi se ženi uzdah iz prsiju. Kod čovjeka su, međutim, kad je prijatelj konačno završio, oči bile pune zapanjenosti.

»To se jedva može vjerovati«, izusti nakon nekoliko časaka.

»Da nisam sve sam doživio, ne bih ni ja vjerovao!« Petar Pallotti zaklopi oči, kao da bi htio otjerati od sebe prijateljev izvještaj.

Jedan šum ga prene.

»Vinko«, dozivala je već majka.

Na vratima je stajao sin. Koliko već dugo? Je li prisluškivao?

Petar Pallotti pogleda svoju ženu, a ona smiješkom otkloni njegovu boru negodovanja.

»Ta već deveta mu je«, smirujući će ona. »Dođi k nama, Vinkec!«

»Dobro veče«, reče Vinko i dade posjetiocu uljudno ruku.

»Zašto prisluškuješ, Vinko?« zapita otac.

Vinko je šutke stao, on je čuo pitanje, ali njegove su misli bile zaokupljene onim što je malo prije čuo.

»Govorilo se o Svetom Ocu«, objasni konačno, »molim, tata, oprostite mi!«

Petar Pallotti odahne. »No dobro, ali kasno je«.

Kad je Vinko ležao napokon u krevetu, uz braću, koja su mirno disala, još dugo su se u njegovoj duši nizale slike iz posjetiočevog izvještaja i tištile ga.

»Siroti papa«, mrmljao je Vinko u snu. Ružne slike su ga progonile i on se vrtio tamo amo.

Ponovo krikne.

Majka stupi k njegovoj postelji.

»Što je Vinkec?«

Njegove oči vide majku, kako sa svijećom stoji kraj njegova kreveta; brižnog pogleda; treba samo vremena, dok je prepozna.

»Mama«, šapće on, »ja bih htio pomoći papi«.

Ona poravna pokrivač.

»To može samo Gospodin Bog«.

Vinko razmišlja.

»Uvijek ljudi kažu, da to može samo Bog. Ja vjerujem, da bi sami ljudi trebali više učiniti, kako dragi Bog ne bi bio baš svim pretovaren«.

Magdalena Pallotti gleda netremice svoga sina. Plavetnilo njegovih očiju odsijeva u svjetlu svijeće.

»Možda imaš pravo, Vinkec«.

Vinko živahno kimne glavom.

»Sigurno, mama, sigurno. Ja svakako želim učiniti više«.

Žena sjede na rub kreveta i stavi mu ruku na čelo.

On ubrzo spokojno zaspa.

Rijetko kad se Vinko igrao s ostalima. Uvijek nanovo pokušavao je Salvator izmamiti brata napolje. Jednog dana mu je uspjelo.

»Vinko«, uzviknuo je zajapurena lica, »nitko do sada nije tri puta uzastopce pogodio«.

Vinko se približio. Bio je to izazov.

Uzeo je loptu, naciljao prema drvenom štitu udaljenom nekoliko metara i bacio.

Lopta se odbija od drveta.

Tako drugi i treći puta.

»Bravo«, uzvikne okolno društvo. »Kako ti znaš rukovati loptom, Vinko«, uzvikne Signor Caldari.

Vinko se brzo okrenu.

»Hoćete li biti prisutni i kad budem na oltaru svetog Filipa Nerija služio svoju prvu Misu?«

Svi su šutjeli, ali to nije bila niti odbojna niti nevjernička šutnja.

II.

Gospođa Pallotti je palila svjetiljke.

»Sad idem, Petre«.

Njezin muž sjedio je za pisaćim stolom, nagnut nad poslovne knjige i račune.

Svjetlo razasja prostor, on zasta i mahnu svojoj ženi na pozdrav. Ubrzo je sivoću novembarskog dana zamijenila tama prodorne noći. Hoće li biti oštra zima? Već danima raznosilo je široko vlažnovrući zrak gradom. Čuo je korake i podigao glavu. Zar se njegova žena mogla tako brzo vratiti? Pogledao je na sat. Pokazivao je devet. Zar je već tako dugo sjedio?

Magdalena je ušla.

Njezino lice bijaše ozbiljno.

»Jesi li govorila s njim?« upitao je odmah.

Ona kimne glavom i sjede pokraj njega.

Uklonila je kosu sa čela i položila svoju ruku na njegovo rame. »Petre«, rekla je, »mi ne trebamo ništa poduzimati, niti govoriti s Vinkom, nego sve prepustiti dobroti Gospodina Boga«.

Petar Pallotti kimnuo je nekoliko puta.

Dobra riječ. Nesumnjivo. Ali je li im pomogla? Zbog čega je Magdalena bila kod don Fazinija? Na temelju njegovog savjeta? Ne, i ona sama bila je mišljenja, da njezin sin uzima preozbiljno i prebrižno pripremanje za svećenički stalež. On se nije štedio, postio je daleko preko propisanog, i — to joj je dalo povod, — prečesto se bičevao. Prije nekoliko dana bila mu je žena pokazala jednu Vinkovu košulju, punu krvavih mrlja.

Jednom je on sam naišao, kad se Vinko upravo umivao. Čuo je oca i odmah se okrenuo, ali otac je već vidio leđa posuta ožljcima. Kasnije, kad je Vinko napustio kuću, pertražili su sinovu sobu i u ormaru su našli: pokornički lanac, bodljikavi pojas i vrbove šibe.

Dakle don Fazzini nije htio ništa poduzimati. Ni oni ne bi trebali ništa činiti.

Magdalena je kimnula.

»Don Fazzini nas razumije«, reče ona — »on ga kao ispovjednik nije na to poticao. Vinko, tako mi je on objasnio, stvara svoj životni stil prema nebeskom naputku«.

Šutnja je pritiskala prostor.

Petar Pallotti htio je nešto reći, ali ipak je šutio. On je poznavao strogi osjećaj svoje žene. Kad se govorilo o Vinku, gubila bi ona svoju čednu suzdržljivost. Više nego ikad živjela je njezina duša s njime. Sigurno bi ona pitanje, da li njega više voli nego ostale sinove, oštro zabacila. Svima je ona bila dobra majka. Samo njezine oči: čim bi ugledala Vinka, poprimile bi vjernički odsjaj, kao onda kad bi stupila u crkvu.

U isto vrijeme koračao je Vinko, preko Sikstovog mosta.

Nad gradom se nadvilo tmurno nebo.

Zastao je i gledao prema kupoli Petrove crkve.

Naglo se uhvatio za ogradu.

Kao oslobođeno iz olujnog oblaka izlijevalo se crvenilo u Tiber. Krv, mislio je, krv! Prepoznavao je ljudska tjelesa, gusto naslagana jedno uz drugo, a oko njih beskrajna bjelina. Na obzorju se upalila vatra, crvena i jarka kao svjetionik. Uhvatio se za srce, nije znao je li budan ili sanja.

Kao sjena izvilo se iz klupka na smrt osuđenih ljudi jedno lice, čija se koža napela poput žutog voštanog platna, neumoljivo, ukočeno: duhovi su plesali, a u zraku su odjekivali prodorni glasovi; prepoznao je pjesmu Francuza, dosta često ju je već bio čuo; i ovdje su je u Rimu izvodili. Prije dvadeset godina otvorila je ona juriš na Evropu, njezine su disonance utjerivale strah kao predsmrtni jauci smrtno ranjene životinje.

S Petrove katedrale oglasiše se zvona.

Vinko prijeđe rukom preko očiju, viđenje ga bijaše odviše dirnulo; tek kod trećeg udarca zvona spusti se na koljena. Prolaznici opaziše tonzuru, svećeničko odijelo. To nisu više sretali tako često kao ranije. Ovdje, kod ovog mladog čovjeka, zahvatila ih je za-

mišljenost, koja kao da nije znala za vrijeme i prostor.

U blizini zalupiše vrata. Jedan čovjek stupi na ulicu, ogleda se nekoliko puta i navuče šešir dublje na lice. Protrlja svoj nešto suviše izrasli nos, duboko odahnu, baci posljednji pogled na gostionicu i zakorači. Idući pjevaše poluglasno ispred sebe: »Danas u Francuskoj, sutra u Rusiji, napredno kao nikad, očevi ostaju kod kuće, jer uskoro je kraj svemu«. Kad je stupio na cestu povuče kočijaš jednih kola koja su upravo prolazila, konje u stranu. Čovjek nije opazio opasnost niti je čuo kočijaševu psovku.

Jedna žena s prijeke strane ulice krikne, zastane i pogleda ga začuđeno. On to opazi, zatrese glavom i nasmije se. Zacijelo misle da sam pijan, kao onda kada sam imao škuda u džepu.

Još jednom se okrenu prema ženi, i u tom trenutku naleti na Vinka, koji je još uvijek klečao.

»Što klečite u kasnu večer na mostu?« vikne čovjek; ali kad ugleda svećeničko odijelo, skine polako šešir s glave. »Oprostite, velečasni«.

Vinko ustane, pogleda ga i položi mu ruku na rame. Oči staroga čovjeka bijahu ga smjesta zarobile; vidio je u njima nevolju.

»Vama nije dobro?« — zapita on.

Čovjek razvuče uvele usne.

»A meni je sjajno, meni — da!«

»A Vašoj ženi?«

»Odakle Vi znate?« čudio se čovjek. »Ona leži bolesna. Bolesna već godinama«.

»Što kaže liječnik?«

Čovjek se kratko nasmija.

»Hoćete li Vi platiti liječnika?«. Ponovno se nasmija. Jedan šarlatan ju je pregledao. Ali poslije toga bilo je još gore. Vinko pokaže prema naprijed«. Dođite, vodite me!« reče. Koračali su kroz mrak.

Na trgu Catinari skrenuli su u pokrajnu ulicu. Kada su došli na kraj jedne uske ulice, čovjek zastane i pogleda Vinka. Između gusto stisnutih kuća sušilo se rublje, a do njih je dopirala neugodna para pojačana mirisom zagorjelog jela.

»Želite li još ići dalje«, velečasni?«

Vinko je potvrdio.

Njihovi koraci odjekivali su neravnim pločnikom.

U trećoj kući nastavao je čovjek jednu malu sobu. U njoj je bio stari divan, klimavi stol, ormar, nekoliko stolica. Na drugoj strani vidio je Vinko još jedan krevet i sanduk. Iz kreveta je dopiralo jaukanje žene. On se sagne k njoj. Dvije suhe ruke posegnuše za njim, glad poče tepati.

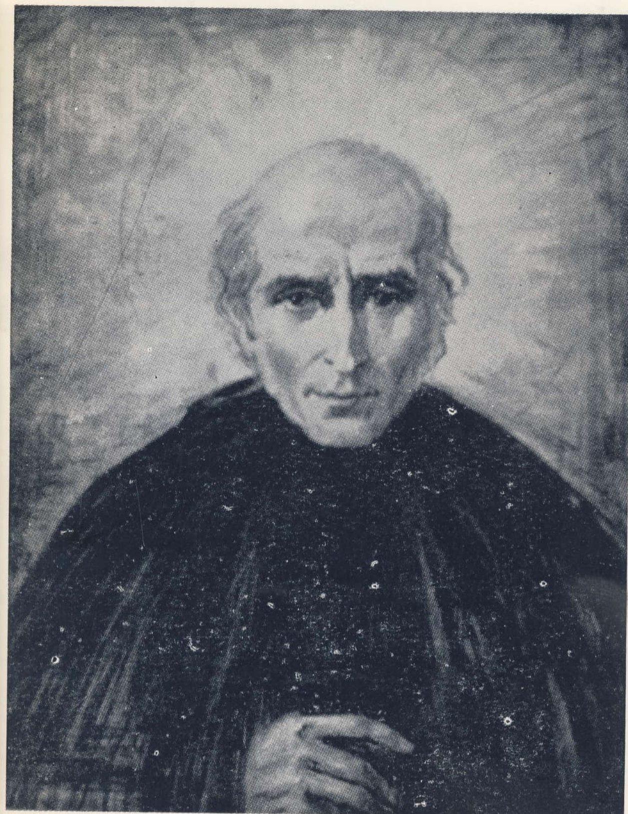
»Roberto«, istisnula je žena, »jesi li se napokon vratio?«

Čovjek se sudari s Vinkom.

»Roberto je bio najmlađi. Umro je prije nekoliko godina, Moždana kap. Imao je dvadeset četiri godine, bio je izučio za pekara, bio je uredan, marljiv pošten. Sad je pod zemljom. Bio je posljednji. Najstariji, njega je odveo Napoleon. Leži pokopan kod Austerlitza. Pao, a zašto? Zacijelo samo za pobjednika, jako velikog pobjedinka? Nije to stajalo samo mojega sina, ne, ali što to meni koristi? Moj drugi, Karlo. Njega ste trebali vidjeti, velečasni, bio je sličan Robertu, Rimljanin ne samo po rođenju, nego i po srcu. Tradicija, da, to je riječ koju je stalno ponavljao. Učio je kod jednog odvjetnika. Rano je naučio, što je pravo i krivo, i njegova propast bila je, da je ono što je naučio htio odmah i primjeniti u životu, bez obzira na vlastodršce. Tako je radio, protiv Francuza. Prije dvije godine su ga strijeljali. To je sve moja žena proživjela još pri punoj svijesti. Podnosila je strpljivo svoju sudbinu, ali sad je ona sa svojom ljubavlju na izmaku. Moramo paziti na njega, govorila je uvijek, pogleda uprta u njegov krevet; on treba vremena da oživi«, završi čovjek i ode da upali svjetiljku.

Vinko je tragao za kojom riječi utjehe, i tada se sjeti opominjuće riječi svojega ispovjednika: »Dragi mladi prijatelju«, bijaše rekao don Fazzini, »budeš li jednom stajao pred ljudima, koji su se udaljili od

Boga i trpe neizmjernu bol, ne upotrebljavaj vjeru kao oružje. Pruži je kao lijek, doziraj je«.
Pogledao je ženu, njezinu sijedu, nepočešljanu kosu, navorano lice. Kako je nemirno disala!
Vinko opipa puls bolesnice. Udarao je nepravilno.
»Pomoći ću Vam«, obrati se on čovjeku, »dovest ću liječnika«.
Kad se ponovo vratio, starac ga je začuđeno pogledao. On je bio vjerovao, da je Vinko govoreći o liječniku htio naći izgovor da se udalji.
»Liječnik će odmah doći«, reče Vinko.
Starac je klimao glavom s nevjericom.
»Što će on još pomoći? Sinove neće ponovo oživjeti. Život je izgubljen. Do nedavno sam ja imao još snage. Gotovo. Sad sam ostario, jako ostario. Kućevlasnik želi dobiti stanarinu. Odakle da uzmem novac?«
Prije nego je Vinko mogao odgovoriti uđe liječnik. »Pozvan sam«, reče. U Vaše ime?« okrenu se prema Vinku. Ovaj potvrdi. Liječnik je trebao nekoga tko će snositi troškove, i držao je njega kadrim da plati. Liječnička služba, mislio je Vinko, ne bi smjela biti poziv za zarađivanje kruha, nije dobro, ako se pomoć mora plaćati. Čekao je na ulici. Oko njega prostirao se noćni Rim, samo gdjekoji zvuk remetio je noćni mir. Tu, neposredno pred njim oštri koraci. Dva francuska vojnika skrenuše za ugao. Kad ih je iznenada vidio kako izranjaju iz tame, lecnu se.
Prednjim je opet bila slika koju je vidio na Sikstovom mostu. Pogled na dvojicu vojnika dopunio je značenje viđenja. Bijaše vidio Francuze, francuske vojnike, čitavu vojsku. Mora da je Napoleon izgubio jednu bitku. Prene se.

Pallottijev portret (od Sambergera)

Trgovac Giacomo Salvati, jedan od Pallotijevih suradnika

Roma - Madonnina del Divino Amore del B. Vincenzo Pallotti

Madona Božanske ljubavi, omiljena slika V. Pallottija

Oskar Kokoschka: portret Vinka Pallottija

Iznutra je dopirala velika galama. Jedan glas je nadjačavao starca. Vinko otvori vrata.

Liječnik je stajao spreman za odlazak. Pored njega je jedan čovjek bikovske šije, koji je vikao na starca.

»Četiri mjeseca bez stanarine! Ne, signor Fondolo, to je previše. Uvijek kad hoću novac, moram se namiriti s bolešću Vaše žene. Jednom, recimo dvaput, dopustio sam to, ali tada prestaje svaka strpljivost. Ili platite, ili ću dovesti karabinjere; Vi znate, da ste izgubili stanarsko pravo«.

Starac je to znao i oborio glavu. Vinko pristupi kućevlasniku da mu nešto kaže. Ovaj ga postrance škiljeći pogleda.

»Ne dolazite mi s molitvama. Zar ću s Očenašem popraviti krov? Ili ću ga dati Francuzima za porez? Znate li Vi, da mi kućevlasnici moramo dati lavovski dio za porez?«

»A ako ja... ?« upita Vinko oklijevajući.

Čovjek je žmirkao, promatrao ga kao neobičnu životinju.

»Koliko Vam je godina, velečasni?«

»Sedamnaest«.

»Vaš otac neće Vam oprostiti tu hrabrost«.

»Hoće«, reče Vinko čvrsto.

»Ne, ne«, derao se čovjek u bijesu, »ja to nemam crno na bijelom. Dosta dugo sam bio strpljiv«.

»Napolje, stari«, okrene se on čovjeku. »Tvoja »žena ostaje ovdje, a ti joj nađi što prije novi stan!«

Vinko je izjurio u noć. Srce mu je lupalo brže nego ikada. Što da čini?

Gledati, kako prvo starac, a sutra sigurno i bolesna žena bivaju izbačeni na ulicu! Liječnik je odredio ženi najstrože mirovanje, dao lijek i obećao, da će je sutra opet pregledati. Da, liječnik je bio isplaćen. Vinko mu je dao zlatnu medalju. Danas ju je upravo bio dobio za posebni uspjeh u grčkom jeziku.

Sada je stajao pred kućom nesreće i gledao u zvijezde.

Oblaci su se razmekšali; kao da je neko, srebrno svjetlo zračilo nad gradom.

On kleče i sklopi ruke.

U tom času obnovio je Vinko, koji je do sada studirao filozofiju na Sapienzi, svoju odluku, da će postati svećenik, htio je tako sve svoje biće i svoje nastojanje posvetiti proslavi vjere i postići najuže zajedništvo s Jedinim.

Ali, ako bi želio pokloniti svijetu svoje biće i žrtvovati ga molitvi i radu, zar ne bi onda morao stupiti u koji red? Odlučio je potražiti don Fazzinija i razgovarati s njim o svojoj namjeri.

»Gospodin velečasni«, mrmljao je Alojz, kad se Vinko slijedećeg jutra pojavio na doručku. Vinko se nasmiješio.

»Drago mi je, da te vidim tako dobro raspoloženog«. Sjeo je, kriomice pogledao na stranu, da li možda mama promatra i nalio vodu u šalicu napola napunjenu kavom. Salvator to opazi i zavrti glavom. Vinko je žvakao suhu krišku kruha. Salvator mu doda maslac i med. Vinko mu zahvali jednim smješkom i žvakaše polako dalje. Salvator je odavno znao, da on namjerno polako jede, da ne bi zahtjevali od njega da jede više.

»Ideš li u školu, Alojz?« obrati se on mlađem bratu. Ovaj kimne srdito. Da, još je išao. Ali iza pola godine prestat će i ta strahota. »Pratit ću te.«

Alojz isceri lice. I nakon zauzimanja Rima od strane Francuza bilo je još mnogo svećenika u gradu, ali oni nisu više bili tako pozdravljena pojava na ulici. Ako se nekad smatralo čašću hodati uz neko duhovno lice, danas se mnogi povlače od toga. I Alojz se sjećao, kako ga je često susretao zaoštreni pogled, kad se kretao ulicama u bratovom društvu.

Vinko je čekao na vratima. Već je bio obukao kaput. Otac je prolazio mimo njega. »Magdalena«, viknuo je i zastao. Okrene se i priđe Vinku. »Što to nosiš?« upita i pokaže na kaput.

Vinko se nasmiješio.

»Molim, oče, budite tako dobri i dopustite, da ga odnesem krojaču. Trebalo bi ga malo prošiti.«

Petar Pallotti odobri glavom. Da, kaput je morao krojaču.

»Magladena«, viknuo je iznova, da ne bi zaboravio što je htio pitati. Pogled mu opet dodirne kaput. Imao je tri sina, i nije uvijek imao na umu što nosi jedan a što drugi. Ipak tada se prisjeti: Nije li on tek pred nekoliko dana kupio novi kaput? Za Salvatora? Ne, najstariji je imao svoj stas i bio je dobio svoj crni kaput. Okrene se Alojziju. Ne, kaput koji je on, nosio, bio je već stariji. Reci, Vinko, zar nisi prije kratkog vremena dobio novi kaput?«

Vinko obori glavu.

»Može biti, oče. Ali ovaj ovdje mora krojaču«.

Sad je Petar Pallotti shvatio. Njegovim licem preleti srdžba. Koliko je več puta to doživio. Koliko je puta Vinko još kao dječak došao bos kući, jer je na putu nekom siromašnom đavolu poklonio svoje cipele. Kad bi išlo po Vinkovom, trebalo bi da on ima cijelo skladište, Vinko bi sve zalihe robe za kratko vrijeme očistio. Vinko se usudi na prepad.

»Oče, da ste Vi bili vidjeli starog čovjeka!« I on je kratko ispripovjedio noćni događaj. Kad se bio oprostio od Del Bufala još jednom je potražio dvoje starih, vidio kaput starog čovjeka i brzo ga zamijenio. Stari nije ništa od toga primijetio. Petar Pallotti je stajao i nije znao, što bi rekao. Svaki put mu se tako događalo. Vinko je objašnjavao, a onda, premda je najprije htio dati oduška svojoj srdžbi, nešto bi ga zadržalo. Tresući glavom promatrao je svoje sinove. Obojica su pošli jedan uz drugog. Dospjevši pred školu, Vinko je zastao i progovorio: »Alojz, već dugo sam htio s tobom govoriti. Učinimo to kratko. Obećaj mi, da nakon završene škole nećeš ići iz Rima.« Brat ga je pogledao poluzatvorenih očiju.

»Je li to tvoja stvar?«

»Stvar naše obitelji i — misli na majku.«

»Ti dobro govoriš«, rugao se Alojz. Ti tražiš od drugih ono, što sam ne daješ. Da, ti ostaješ u Rimu,

ali ti više uopće ne živiš ovdje i uopće nisi s roditeljima. Ti uopće ne živiš u ovom svijetu.« Vinko stupi korak natrag. Trebalo je vremena da obuzda nadiruću srdžbu.

»Ti živiš svojoj ideji«», nastavio je Alojz bezobzirno, »ti razdaješ očev novac za druge. Pusti me da idem svojim putem!«

Prije nego je Vinko mogao još išta reći, bio je nestao u školi. Vinko je gledao za njim.

Jedna mala djevojčica nije ga vidjela, spotakla se o njega i pala. Plačući je ležala na zemlji. On se sagne i podigne je.

»Nemoj plakati, mala«, reče joj. Njezine suze presušiše.

Pomilovao je njezinu kovrčavu kosu.

»Pater«, reče ona, i njezine oči se nasmiješiše, »ti pomažeš svima, zar ne?«

»Ja bih to želio, dijete«, odgovori Vinko i baci još jedan pogled prema školi.

Don Fazzini ne odgovori odmah. Pustio je da prođu tri godine, tri duge godine, u kojima se Vinko neumornom revnošću posvetio studiju teologije. U njegovoj sobi gomilale su se knjige i priručnici. »Gdje nema znanja, nije ništa dobro«, zapisao je u svoj dnevnik i njegov pogled milovao je hrbate knjiga pred njim. Toma Akvinski, H. Busenbaum, Becanus stajahu na dohvat ruke: ali prije svega uvijek je iznova i iznova čitao Sveto Pismo.

Često je stajao s drugim studentima u dvorištu Sapienze na odmoru između dva predavanja.

»Ti si Sveto Pismo naučio napamet« reče jedan smiješći se. Vinko podiže pogled. »Nepoznavanje Pisma je nepoznavanje Isusa,« odgovori. Drugi je zašutio. U roditeljskoj su ga kući još jedva kad viđali. Izlazio je rano iz kuće i vraćao se tek kad su drugi već dobrano spavali. Ako bi sreo majku, pomilovala bi ga po glavi i promrmljala: »Moj Vinkec«. Sve jasnije se ocrtavao njegov predodređeni put. Koliko se puta sjećala onoga 22. travnja 1795., kad je Vinko kršten,

a ona ga je bila vidjela u jednoj viziji na oltaru kao svećenika.

Sad je iza njega već bio subđakonatski i đakonatski red.

Da, mislila je, on treba da postane svećenik, a ona je u svećeniku gledala izabranika i Vinko je morao biti takav. Stojeći pred svojim sinom, doživljavala bi obnavljanje slike: više nije vidjela svoga Vinkeca, nego svećenika, posrednika prema vječnosti.

»Jesu li ti već odgovorili?« upitala je.

»Ne, majko«, nasmiješi se Vinko, »oprostite moju preuzetnost, ne moramo se ništa brinuti«. Bio je predao molbu, da bude prije vremena zaređen za svećenika. Don Fazzini ga je zagovarao, a i monsignore Odescalchi bio je za njega posredovao kod kardinala vikara Rima. Ne, u vezi s tim nije imao nikakve brige.

III

Don Fazzini ga je dugo gledao. »Vinko Pallotti«, reče i nježnost duhovne ljubavi prožimala mu je glas. Za koji mjesec trebalo bi da on, Fazzini slavi pedesetu godišnjicu svećeništva. Kroza sve te godine nije imao duhovno dijete poput ovoga dječaka, koji, sazorivši u mladića, uskoro postaje svećenik. I sad on njemu, kao ispovjedniku iznova izražava želju, da smije stupiti u kapucinski red.

On je očekivao to pitanje, već dugo je poznavao Vinka i njegovu sklonost i to predobro. Ovaj se sve snažnije borio za Boga, za jaču spoznaju; za više svjetla; i vjerovao je da mora posve nestati u vječnom promatranju Boga, da bi Mu mogao bez ostatka služiti.

»Ne« reče starac lomnim, ali odlučnim glasom, i još jednom: »Ne!«. Još su u njemu odzvanjale preklinjuće Vinkove riječi, tog mladića, za kojega je znao, kako bijaše pokušao, svoj život tako urediti, kao da je već gotov kapucin: odricao se i preuzeo takve žrtve, kakve se ne nalažu ni jednom budućem svećeniku. Ipak Fazzini je rekao ne, i Vinko je šutio i zatvorio oči.

Ali ispovjednik je razmišljao dalje.
Sa sve većim čuđenjem slijedio je životni put mladog Vinka Pallottija kako se prekaljuje u život svećenika izvanredno žarke revnosti. Njegovi su roditelji više nego jednom dolazili da se potuže na otuđenje od svijeta njihovog sina, na njegov nepopustljivi post i njegove oštre vježbe pokore.
Govorio je s roditeljima, pokušao im objasniti, da Vinko stupa Božjim putem na svoj posebni način, da ga na to niti on niti tko drugi potiče. Ali sad je morao zadržati Vinka. On se osjećao odgovornim za svako svoje duhovno dijete, a s mladićevim zdravljem nije baš bilo najbolje.
Ali, postojao je još jedan razlog. Rim je imao mnogo svećenika, ali je li imao mnogo svećenika Vinkovog zamaha?
Kao sustali potok u žarkoj Kalabriji proticao je život posljednjih godina. Papa se vratio u Rim, a njegov protivnik, Napoleon bio je zatočen na Elbu. Na kopnu su šaputali, kako on tamo gradi ceste i pokazivali su prema otoku, kad bi se pojavili stranci iz cijelog svijeta, da razmotre pred kim su nekad bili drhtali. Još jednom je Napoleon zaustavio dah svijetu, a i Rim je ugrozila nova opasnost: general Murat nadirao je od Napulja prema Gradu. Ali isto tako brzo nestala je sjena te ugroženosti. U Europi je nastao mir.
Gdje god bi se Papa pojavio, ljudi su ga kličući pozdravljali, crkve bijahu posjećene kao rijetko kada. Ipak čovjek se ne smije zavaravati. Kardinal Consalvi, državni tajnik Svete Stolice, nalazio se pred ogromnim teškoćama. Još prije nego se on s Papom vratio u Rim, bijaše u Rimu službujući legat Rivarola preuzeo upravu i u svojem prvom ediktu stavio izvan snage sve odredbe Francuza i u cjelini i svaku napose. Trenutak slobode udario je i u bubanj mržnje, a buka trenutka zamaglila je pogled u budućnost. Nastala je jedna nova crkvena stranka, Zelanti; ona je na svoj stijeg ispisala zahtjev, da se doslovce uspostavi stari poredak. Pred njima je bila ideja, da je razvoj situacije u posljednjem desetljeću imao uzrok u tome, što se bilo odstupilo od starih postavki. U provedbi toga načela padoše sa svim francuskim odredbama i stare pokrajinske i gradske povlastice. Od sada su vodeća mjesta državne uprave, kao i ranije, smjeli dobiti samo pripadnici klera.
Fazzini nije poznavao sve pojedinosti; samo je osjećao teškoće slijedećeg desetljeća, a da ih nije znao pojedinačno obrazložiti. Znao je, koliko značenje i kakvu snagu su bili postigli pojedini redovi. Ipak u ovo vrijeme držao je za ispravno, jednom Vinku Pallottiju dodijeliti svijet kao zadaću. Još jednom ga je pogledao, ispitivao je njega i ispitivao sebe. Ne, rekao je sam sebi. Vjerujem, da Rim i svijet trebaju svećenika kao on!
Vinko je klečao pred njim. Još uvijek se nadao. Sad je digao glavu i pogledao svog ispovjednika. Njihovi pogledi su snažnim mirom uronili jedan u drugi.
Poljubio je svećenikovu ruku. Poslušat će. »Svijet će«, rekao je tiho, »biti moja pokora. Uredit ću svoj život, kao da sam se obvezao svim redovima. Nikad nitko ne treba saznati za ovu žrtvu.«
Jedna kočija stala je u Via del Pellegrino.
Vinko je stajao u trijemu i nije čuo, kako je netko ušao.
»Uđite«, razabrao je potpuno iznenađen jedan glas: okrenuo se. Pred njim je stajao Cappellari, generalni vikar Kamaldoljana.
Vinko je pao na koljena, drugi ga podigne.
»Kamo?« upita Vinko.
»U Camaldoli«, smiješio se Cappellari. Monsinjor Odescalchi bio je s njim govorio o Vinku: »Pallotti ne jede ništa, ne priušti si nikako mira, juri od jednog posla do drugog, a mrtav svećenik nam ništa ne koristi!«
Vinko se morao složiti.
Živio je usred redovnika pustinjaka. Tišina ga je napunjala novom snagom. Ujedno je, međutim, rasla i zdvojnost. Za nekoliko dana trebao je biti posvećen za svećenika.

Gledao je napolje u vjetar, ali nije nalazio mira.
Vraća se, prilazi pisaćem stolu.
Pisati svima, nadire mu u mozak misao, da, pisati svima, koji ga poznaju, oni moraju moliti za njega. Možda će tada, po molitvi tolikih dobrih ljudi, naći milost pred Gospodinom. »Htio bih, da sav svijet upozna moju bijedu, da se svi ispune sažaljenjem i da me neprestano u molitvama preporučuju Bogu«. Tako. Ništa više. To je dovoljno, Adresira omot. Rafael Melia.
Zatim del Bufalo.
Pa Angelo Mai.
Vinko piše, precrtava, trga list, piše iznova, diše duboko uzbuđen. Nešto ga tjera iz sobe pokraj Tibra, prolazi kraj isposničkih kućica. On ne vidi monahe u njihovim dugim, bijelim odijelima, trči, spotiče se, trči dalje pokraj pinija. Daju li one utjehu? On ne traži utjehu, on traži milost. On se ne boji nekog grešnog djela, njegovo cijelo grešno biće ispriječilo se kao neuklonjivi masiv između njega i svećeništva. Vrijeme, dragocjeno dobro, je li ga uvijek iskoristio? Kako je doživljavao tuđi grijeh, je li mu se uvijek suprotstavljao? Je li ulagao svu svoju hrabrost i snagu, da ga spriječi? A njegov brat Alojz?
»Moj Bože, molim te za njega. Jesam li bio prestrog, preponosan, jesam li mu se dovoljno posvetio?
Jesam li uvijek držao u stezi svoja osjetila?
U poniznosti polažem svoja sjetila u rane Isusa Krista.
Da se postane svećenik, potrebne su tri stvari, prvo čistoća, zatim čistoća i još jednom čistoća.
Bože moj, Bože moj! Milosrđe.
Kroz svećenika djeluje Bog: ne više čovjek, Sveti Duh pripravlja žrtvu. Ono što se zbiva na oltaru, nije više ništa ljudsko«.
On zastane, podiže glavu. Vjetar se poigrava njegovom kratkom kosom. On ne vidi u daljini stjenovite visove planina i ne osvrće se. Šapat mora, koje bezbrojnim valovima nemirno udara u obalu, ne dopire do njegovog uha.

Trči dalje i bolno zastaje.
Duša mu zavapi.
»U beskonačnosti postojanja stoji čovjek, stojim ja, Vinko Pallotti, ništica. Sva je stvarnost zamućena, sve što postoji buni se, posjedi ove zemlje odvraćaju od Boga. Iznova ću se zavjetovati«, — vapi on u tišinu, koja ga okružuje — »položit ću zavjete siromaštva i čistoće. Nikad neću misliti na materijalne ili tjelesne probitke. Proširi, o Gospodine, želje, koje gajim u odnosu na Tebe. Da bih Ti mogao bez pridržaja služiti, neću nikad primiti počasne službe, niti takve, koje su skopčane s prihodima. Uvijek ću biti poslušan svome ispovjedniku.
Svakodnevno ću tri puta ispitivati savjest«.
Kleče na koljena i prignu se.
»Poniznost, svećeniče«, mrmlja on, »samo ako budeš u potpunosti ponizan, smiješ se nadati milosti«.
Minute su protjecale.
Vinko Pallotti leži utonuo u molitvu. Ne čuje generalove korake. Cappellari zastaje i promatra borbu budućeg svećenika.
»Vinko«, izusti tiho. A kad ugleda njegove vlažne oči, reče još jednom:
»Vinko«.
Zaštitnički ga diže, položi mu ruke na rame. »Vlast prinositi žrtvu Tijela i Krvi Gospodnje, nadilazi ljudski razum i sve znanje, a kamoli da bi nešto slično moglo biti izmišljeno«.
Njegova se ruka ispruži i pokaza pravac. Vinko slijedi pogledom. Nije pokazivala niti stijene, niti more. Tamo straga ležao je Rim, a iznad svih crkava i kuća u gradu dizala se kupola Petrove crkve i naviještala nadaleko poruku vječnog života.

RADNIK U VINOGRADU

I.

Hodao je zamišljen. Prsti su mu držali veliki crni šešir, nije ga stavio na glavu. Polako je koračao ulicama. Bio se odijelio od ostalih; jedan sat morao je biti sam, da smiri srce.

»Moj Bože, zaređen sam za svećenika! Kako sam ti zahvalan za tu milost!« Na Sikstovom mostu se zaustavi i pogleda dolje. Je li se varao ili je stvarno voda brže tekla? Ali ni danas nije bila bistra. Na žućkasto smeđoj površini odražavale su se okolne kuće sa svojim krovovima. Kao rijeka srca, mislio je. Koliko mi još vremena preostaje? Hoću li moći podnijeti muku, gorčinu i oštrinu?

Hodao je dalje. Htio je biti sam, a nije ni pomišljao, koliki se ljudi na današnji dan s njim radovahu.

Na Cvjetnom trgu stajao je trgovac vinom pred svojim dućanom. Upravo je navršio sedamdeset godina. Poznavao je obitelj Pallotti otkad se bila povukla u Via del Pellegrino. On je dostavljao vino za svadbu i za krštenje sve trojice sinova.

Prišao je Vinku i sagnuo se prema njegovoj ruci; ali prije nego ju je mogao poljubiti, Vinko je privuče, zagrli starca i pogleda ga u vjerne oči.

»Beskrajno sam sretan«, reče.

Tada dođe u Via del Pellegrino.

Tu su se nalazili svi, susjedi i znanci, kao da su se dogovorili, da će vidjeti kako je iz njihovog Vinkeca postao svećenik Pallotti.

»Da smo još samo to smjeli doživjeti«, reče Signor Caldari svojoj ženi i stisnu joj ruku. Od nekog vremena tužila se ona na oštar bol u bedru. Ona kimne glavom i položi svoju ruku na muževu. Već je skoro petnaest godina, otkako je njezin muž pitao Vinka, kad će služiti svetu Misu.

Roditelji su doma čekali na njega. Kad je stupio u kuću, u kojoj se rodio i gdje je odrastao, oni klekoše i prignuše glave. Vinko im pristupi suznih očiju. Pogleda ih sve, oca, majku, braću Salvatora i Francesca. Samo jedan je nedostajao: Alojz. I dok je blagoslivao roditelje i braću, upravio je ujedno molitvu za dalekog brata.

U Lateranskoj bazilici primio je Vinko po rukama rimskog vikara, nadbiskupa Candidusa Maria Frattinija svećenički red.

Dan kasnije, na blagdan Presvetog Trojstva, slavio je u crkvi Del Gesù u Frascatiju svoju Mladu misu; po prvi puta je tamo mladomisnik služio javno svetu Misu.

Ljudi su nagrnuli u crkvu, roditelji, njegova teta Candida, rođaci i svi koji stanovahu u gradiću.

»In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen«. S kakvim žarom je izgovarao : »Judica me, Deus!« »Sudi mi, Bože, i rasudi moju parnicu s bezbožnim narodom!« »Tako smijem stupiti na oltar Gospodnji, k Bogu, koji me razveseljuje od mladosti«.

Vidjeli su svjetlo u njegovim očima.

U mladosti zapaljeno, svijetlilo je snažno i čisto, i svijetlit će, dok god se te oči ne zaklope.

Snažno je raširio ruke:

»Dominus vobiscum — Gospodin s vama!«

Kola su stala, konji su dahtali i nemirno zabacivali glave. Kočijaš se bespomoćno okretao.

»Ekselencijo«, viknu, »vidite i sami!«

Nadbiskup Lambruschini pogleda naprijed. Kočijaš je imao pravo: ovdje ne mogu proći. Gusto nabijeni stajali su ljudi i gledali prema čistini uz Santa Maria della Scala. Lambruschini je sišao i stupio bliže. Čuo je jedan glas i pomaknuo se do prvih redova. Iza njega je bila napeta vožnja. Često bijaše mijenjao konje, da bi što brže dospio od Pariza do Rima. Prevalili su dvije stotine milja i zar su morali čekati ovdje u Trastavere?

Mogao je okrenuti, zaviti u pokrajnu ulicu. Ali on je dolazio iz Pariza, bio je veseo, da je opet u Rimu, a usto još radoznao. Rad tamo nije bio jednostavan. Burboni se bijahu vratili na prijestolje i naizvan bijaše ponovno uspostavljen srušeni poredak od 1789. Ali kako je izgledalo u unutrašnjosti zemlje, kako

je izgledalo u ljudskim dušama! Godine 1817. novo uspostavljeni konkordat označilo je javno mišljenje, kao »sablast prošlosti«. Narod je bio podijeljen na mnoge stranke, republikanci su napadali legitimiste, obje ove stranke bile su zatvorene prema bonapartistima, građanstvo oklijevaše i čekaše. Još za života Ljudevita XVIII pokazale su se napetosti.

Umro je prije dva mjeseca, i kao novi kralj zavladao je Karlo X.

Nadbiskup Lambruschini, neko vrijeme izvanredni poslanik crkvene države u Francuskoj, htio je papinskoj vladi dati iscrpan izvještaj. Odlučni naglasak bijaše stavio na napore, da se neophodna obnova Crkve protegne i na Francusku. Lambruschini je odbijao svaku spregu u načelima, ali nije razumijevao nikako, zašto se i kler dade tako zaokupiti strogo nacionalnim uzbuđenjima. Ponovo bijaše govorio i pregovarao s francuskim biskupima. Međutim, čim bi dodirnuo odlučnu temu, oni bi se ogradili i ukazivali na statute iz 1682. Zar nisu shvaćali, da je neophodna vjerska obnova naroda stvar cjelokupne Crkve, dakle prije svega stvar Rima? Zar nisu vidjeli, kako su teoretičari vjere razuma zapalili baklju revolucije i kako im je ona još prije nego se dobro razbuktjela, bila od praktičara moći istrgnuta iz ruke? Kako su se ovi grijali na raspirenom plamenu, i kako je ovaj svagdje buktao?

Posljedica je bio kaos, i — to je bila teška briga — činilo se, da on raste.

Godilo mu je, što je mogao opet udisati čisti rimski zrak. Uspravio se. Pokraj njega plakala je jedna žena. Sad je razabirao riječi. Neki svećenik je govorio ljudima. Otmjena pojava, visoko uspravljena, oči svijetlećom snagom uprte u ljude oko njega. Lambruschini je odmah znao: ovi ljudi i žene nisu ga gledali, oni su ga slušali, i nisu ga čuli ušima, on je otvarao njihova srca.

»Ne smijete pitati«, zvonio je svećenikov glas, »je li čovjek pored mene dobar ili loš! Vi sami, svaki pojedini mora biti dobar, postajati bolji, da bi postao dobar! Susjedov grijeh ne poništava naš vlastiti grijeh. Mislite na to, kad živite, kad radite, kad ste za stolom! Ako svi kršćani ove zemlje obnove svoju vjeru, ako učine to sa sviješću, da u svakom trenutku na svim krajevima svijeta, to daje ravnotežu, primit ćete znak s neba, svijet će biti bolji i vredniji života, ponovo će zadobiti od Boga darovanu ljepotu, on će se obnoviti za ljude, snagom molitve svih kršćana. Pomolimo se:

»Oče naš, koji jesi na nebesima ...«

Ljudi bijahu klekli i glasno molili. Iz daljine je izbio sat s tornja. Preko trga, koji bijaše preplavljen ljudima navlačila se tama, a mir je ulazio u srca.

Lambruschini je klekao pored ostalih.

Kad su ljudi otišli, vidio je, da su se mnogi gurali oko svećenika.

Htjeli su se ispovijedati.

Lambruschini bi rado upoznao propovjednika, ali vrijeme je letjelo. Kardinal državni tajnik želio ga je još večeras primiti.

»Kako se zove ovaj svećenik?« — obrati se on jednom starcu. Ovaj ga začuđeno pogleda. Oči mu se zaustaviše na biskupskom ornatu.

»Vaša milosti«, promrmljao je nakon kratke stanke, »Vi ne poznajete patra Pallottija?«

Lambruschini je čuo prijekorni prizvuk, nasmiješio se i zahvalio. Njegov pogled nije se odvajao od svećenika. Već mnogo godina nije živio u Rimu. Kad je došao do svojih kola, uđe i dade kočijašu znak da vozi dalje, nagne se kroz prozor.

»Pallotti«, promrmljao je zamišljeno.

Raste li u Rimu novo pokoljenje, iz kojeg će ustati ljudi, koji će govoriti narodu, otvoriti mu srce i obnoviti vjeru?

Kola su odmicala, a njegove misli su ostale u Trastavere.

S teškim brigama otputovao je iz Pariza. Kao prtljagu nosio je mnogo problema i teškoća. Nije više osjećao tjeskobu, čak, ako pravo prizna, ispunjavala ga je radost, kakvu već dugo nije poznavao.

Vinko je ušao u roditeljsku kuću i popeo se uza stepenice. Htio je u svoju sobu. Bio je došao samo da uzme jednu knjigu, koju je bio nekom obećao. U Santa Maria del Suffragio već su čekali vjernici, koji su se željeli kod njega ispovijediti.
Tada ga zovne otac. Majka je sjedila na sofi, nagnuta nad ručnim radom. On se nakašlja i podiže oči. »Vinko«, reče on značajno, »prošle godine si odbio kanonikat kod Santa Maria ad Martyres«. Vinko potvrdi. »A sada ti je ponuđena župa San Marco, i ti si ponovno odbio«.
»Moja molba je tamo«.
»Tvoja molba je tamo, da«, glas mu se podiže, »ali ti si uporno molio, da se na listi kandidata ne pojavljuješ na prvom mjestu. To je odbijanje. Znaš li što time činiš? Promisli: San Marco, jedna od najboljih crkava našega grada!«
Vinko je poznavao oca. Shvaćao ga je i šutio.
Majka diže pogled sa svojega rada. Vidjela je, kako se pokreću prsti njenog muža, kako u njemu vri. Nikad se nije bunio protiv svečeništva svoga sina, ali bi bio rado vidio nešto trgovačkog napretka. Njegov sin trebao je postići i vanjsko priznanje, najprije dobiti kakvu dobru župu, da bi jednog dana mogao nositi i biskupski prsten. Majka je gledala u oči svoga sina. One su shvaćale oca, ali ipak nisu bile spremne slijediti njegovu želju.
»Vinko«, reče ovaj, »želiš li ostati svećenik po strani i bez čvrstog tla pod nogama koračati ulicama našega grada? Rim se ne sastoji samo od ulica! Ti poznaješ sinjora Mannettija iz Via Giulia. Njegov sin je prošle godine zaređen za svećenika. Uskoro će preuzeti župu San Cesareo. Nije li don Fazzini predao svoju župu? Zbog čega nije predložio tebe za nasljednika?«
Vinko se nasmiješi.
»Hoćeš li mene usporediti s don Fazzinijem?«
Sad otac skoči.
»Da, tri puta da. Pazi! Ti si na ovom svijetu. Svećenik si i to dobar svećenik. Ako sam ne vjeruješ u sebe, dopusti da ti tvoji roditelji kažu: I svećenik treba duhovnu domovinu, i on treba priznanje«.
»Ne, oče«, prekine ga Vinko, molim ne. Moja domovina nije župa, ja je moram tek zaslužiti. Svaki čovjek ide svojim putem, svojim vlastitim«.
»Želiš li cijeli život ostati bez položaja?«
»Je li to, oče?«
Vinko se posve smirio, njegove su oči molećivo gledale oca. Petar Pavao Pallotti koračao je polako po sobi, približavajući se sve više sinu. Njegove su svijetle oči blistale, srdžba bijaše iščezla iz njih, on je ponovo bio otac, i pred njim je stajao njegov sin: ali briga za budućnost nukala ga je da govori dalje.
»Vinko, reče on polako, kao da je promišljao svaku riječ«, i majka i ja smo ostarjeli. Rado bismo vas sve vidjeli zbrinute. Hoćemo li uz brigu za jednoga još i brigu za tebe ponijeti u grob?«
Vinko položi obje ruke oko očevog vrata.
»Za mene se, oče, ne moraš nipošto brinuti; ja sam Bogu tako zahvalan za beskrajnu milost, kojom me je ispunio. Svećenik sam. Lako se vanjski svećenik može spasiti, ali isto tako može propasti!
Ja sam posjedovao Tvoj ponos. Morao sam ga ubiti. Ponos je otac častohleplja, ovo rađa strast, a ova goni na grijeh. Smijem li još misliti na ponos, slavu i ugled?«
Postalo je posve tiho, majka je držala u ruci svoj ručni rad i gledala sjajnim očima oba muškarca. Napolju je netko prošao. U daljini je lajao pas.

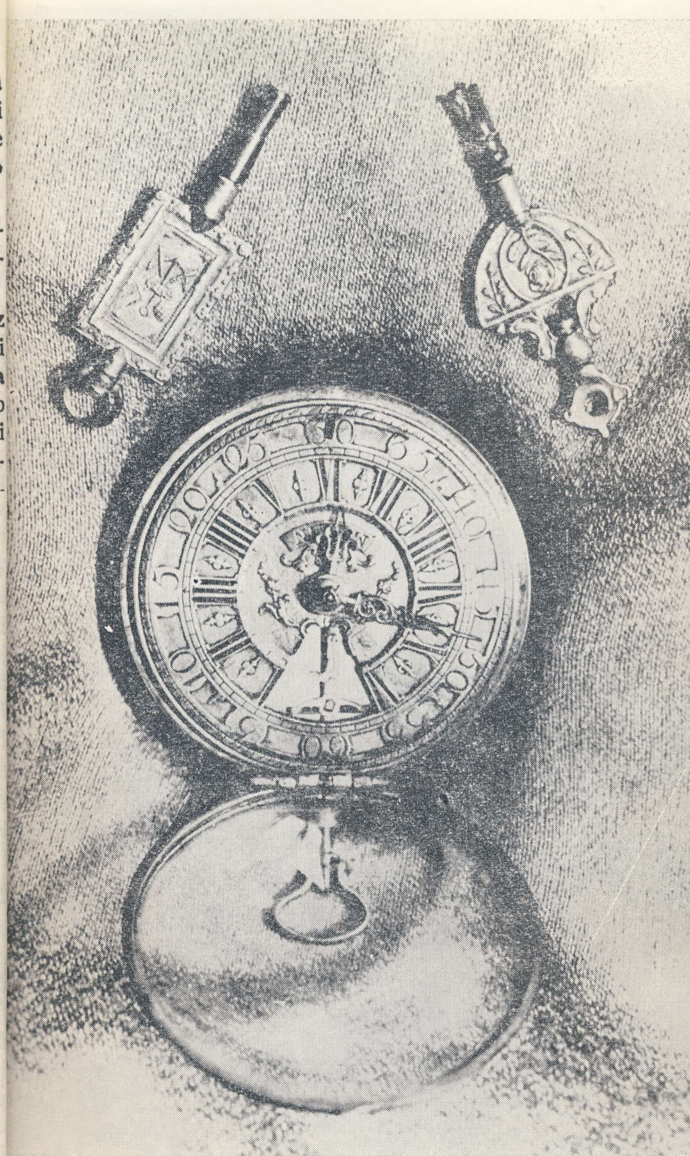
II.

Koracali su kroz večer.
Vinko je pratio jednog mladića iz doma Ponte Rotto. Htio je govoriti s njegovim ocem.
Stali su pred kućom na drugom kraju grada. Sunce je bilo tek zašlo, ali je u ulici već bilo tamno. Kuća baš nije bila toliko nagnuta kao toranj u Pisi. Međutim, kad bi i bila još nagnutija od tornja u Pisi, nitko ne bi zbog toga koraknuo u ovaj kraj. Čak i onaj tko

je tu stanovao i živio, jedva se mogao priviknuti na otpatke, ružnoću i smrad prljavog rublja, bijedu i nevolju koje tamo vladahu. Vinko je poznavao takve ulice, ali se uvijek iznova morao svladati: sve nečisto bilo mu je duboko mrsko.

»Može čovjek biti siromašan« rekao bi često, »ali siromaštvo nije sestra nečistoće. I siromaštvo mora oslobađati duh od zla otvrdnuća srca!«

Često bijaše tako govorio. Ali kad je koračao kroz te ulice i ulazio u stare, ružne kuće, pitao se, da li možda nevolja i bijeda nisu još prije uzroci, da srca prerano otvrdnu. Nije li često, tako često osjetio čežnju tih ljudi, kad su razgovarali s njim ili klečali pored njega u ispovjedaonici. Nije li u njihovoj svijesti živjela beznadna briga, što su napušteni i osamljeni? Zar se nisu osjećali kao izagnani?

Vinkov sat

Osobne stvari Vinka Pallottija

CHARITAS CHRISTI URGET NOS.

ROGATE DOMINUM MESSIS UT MITTAT

SUAM ET PARCAT POPULO SUO

OPERARIOS IN MESSEM

Prvi grb družbe katoličkog apostolata

APOSTOLATO CATTOLICO

OSSIA PIA SOCIETÀ DELLA PIETÀ PER E DELLA L'ACCRESCIMENTO, FEDE CATTOLICA DIFESA, SOTTO LA SPECIALE E PROPAGAZIONE PROTEZIONE

DI MARIA SS. REGINA DEGLI APOSTOLI

CARNE LIBBRA UNA

In Via N.°

Revisore Procuratore

APOSTOLATO CATTOLICO

Dice il N. S. Gesù Cristo — ogni volta che avete fatta cosa per uno de' più piccoli di questi miei fratelli l' avete fatta a Me. (*Mat.* 25 *v.* 40.)

Religio munda, et immaculata apud Deum, et Patrem hæc est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo (*Jac. c.* 1. *v.* 27.)

PER BAJ. CINQUE DI PANE

In Via Giulia N. 511.

Revisore M.A.C. Del Moro *Procuratore* M.J.

Doznake za živežne namirnice, koje je družba izda siromasima

Učio je razumijevati te ljude i tražio ih je tamo gdje se rađala osamljenost u njihovim srcima, — u njihovim domovima. Počeo je uspoređivati, životu grada suprotstavljao je život na selu. Ovdje, u velikom gradu zbijala se kuća uz kuću, i u svakoj su stanovale velike obitelji. Članovi su se tiskali jedan uz drugog. Sve snažnije ga je zaokupljao taj problem i sve jača bivala je briga za to polje, koje je vrijedilo obraditi. Nije li ono postajalo sve veće, sve neobrađenije? A dan je imao samo dvadeset i četiri sata!

Dječakov otac bio je upravo došao kući. Sjeo je za stol i čekao jelo. Kad je vidio svećenika, ustao je, ali njegova duša ostade zatvorena.

Vinko mu se smiješio prijateljski.

»Imate valjanog sina, signor Volterra.«

»Da«, promrmljao je čovjek i pogledao svoju ženu, koja je dolazila s posudom iz koje se pušilo. Ona stavi jelo na stol i pokuša Vinku poljubiti ruku. Uzalud. Kratkim pokretom izvuče on iz rukava svoje mantije malu sliku Majke Božje.

Čovjek napravi nemoćnu kretnju. »Rado bih Vas pozvao, velečasni. Ali Vi ste navikli na nešto bolje!«

Vinko se skromno nasmiješi. — »Rado jedem žgance, veoma rado. Ali, oprostite, već sam jeo. Srdačno zahvaljujem.«

Dječak se umiješa.

»Ali kada, don Vinko? U Ponte Rotto niste, tamo ste bili danas cijeli dan«.

Pallotti mu stavi ruku na rame. »Budi dobar, mladiću. Dobar tek!« Uz jedan stidljivi pogled sjede i žena za stol. Vinko sklopi ruke i izgovori molitvu prije jela. Tada se začuje zveka žlica.

»Treći puta ove sedmice žganci, velečasni«, reče čovjek u međuvremenu. »Pitam Vas, je li to dobro? Jedni imaju sve, a drugi su jedva siti. Jedni grade palače, a drugi stanuju ... — sad vidite i sami.«

Vinko je očekivao nešto slično. Kimnuo je glavom. »Signor Volterra«, reče mirno, »mogao bih Vam nešto uzvratiti. Govorti o tome, da iz veoma mnogo palača dolazi onaj novac, kojim se grade i izdržavaju škole;

nastaju bolnice i domovi za nezbrinute. To je svakako neka pomoć. Postavit ću Vam još jedno pitanje. Ne govori li se: ‚Kruh naš svagdanji daj nam danas. I ne uvedi nas u napast'? Zavist nije dobar suputnik. Nemate li ženu, koja se za Vas brine, divnog dječaka? Vi ih volite. Volite li i Boga? Nemojte odmah odgovoriti! Ali mislite na uska vrata za kraljevstvo nebesko. Svi mi moramo kroz njih. I onaj tko sad sjedi u palači! I u palačama ima čovjek ženu i dijete, ponekad ih i voli. Često, međutim, nije tako, često se više voli žuđena druga palača, nagomilano blago, ili tuce trkaćih konja, voli se ljuska, a ne jezgra! Je li to bolje? Čini li to čovjeka sretnijim?«

Čovjek je bio završio jelo, tanjur je stajao pred njim, on ga je gurnu do sredine stola, pogleda svoje velike ruke, baci pogled na ženine cipele. Tada je podigao glavu, kao da bi pomirisao siromaštvo, da bi jasno pokazao svećeniku, kako je silno želio izaći iz njega. Rado bi još više radio, zarada je bila oskudna, cijene su rasle. Nekoliko puta je igrao loto, ali bez uspjeha. Sigurno je svećenik imao u ponečemu pravo. Ali, je li to, što ga ispunjava, baš zavist?

Vinko je šutio. Vidio je borbu u drugome, sad je znao, zbog čega nije htio više slati dječaka u školu, nego na zanat. Dječak je trebao pomoći, zarađivati novac. Sad se nagnuo i govorio čovjeku. Sjedio je nasuprot njemu kao dobar prijatelj. Ovaj pred njim — to je već odavno uvidio — nije još bio otvrdnuo. Ali skoro bi takav postao. Morao je misliti na prijedloge, koje je htio dati u odnosu na cjelokupni dječakov odgoj. Ni oni ne bi stvari iz temelja izmijenili, ako roditeljska kuća ne pripremi teren. Vidio je mnogo toga. Često je u roditeljima živjela mržnja, a u djeci je prebivala ljubav, samo ponekad začela bi mržnja još veću mržnju. Još češće živjela je pored djece ravnodušnost i ugrožavala njihove duše.

Odgoj je ostao i dalje problem star tisućljeća.

Pitao je čovjeka o njegovom zvanju. Bio je ribar, i nevoljko je odmahnuo rukom. »Danas se time više ne može zaraditi nikakav novac!«

Vinko ga je pustio da govori. Tim ljudima ovdje nije manjkalo srčanosti, ali pred njima se prostiralo more neostvarivih želja. Svijet stvarnosti bio je išaran snovima. Nije ih grijala kršćanska čežnja za vječnim životom, niti spremnost, da žrtvom pojedinaca priprave bolji život jednom kasnijem pokoljenju.

Vinko je osjetio čovjekov upitni pogled.

Da, treba se vratiti k izlaganju.

»Vaš sin će nastaviti školu«, reče.

Čovjekovo lice se smrkne.

»To neće biti, velečasni«, odvrati prigušeno.

»Bit će« — Vinko se smiješio.

Čovjek se diže. Teškim koracima dođe do svećenika i zastane pred njim. »Jeste li kroz naše ulice hodali, ne otvorivši oči, velečasni? Zar niste pogledali uokolo? Mislite li, da ja volim siromaštvo? Ha, ja bih već znao, kako bi se bolje mogao urediti život.«

»Upravo zato mora Vaš dečko u školu.«

»Ne«. Samo ta jedna riječ čiji zvuk sve presijeca. Vinko se nije dao potisnuti. Suprotstavio se. Konačno čovjek rikne: »Zato što Vi držite to potrebnim, treba cijela obitelj gladovati!«

Vinko odmahnu glavom. »Ja ću preuzeti troškove školovanja. Čovjek zastane. Nerado je želio iznositi svoje razloge i premišljao je. Tada mahne rukom. »Rekao sam ne. Kod toga ostaje! Mora da je lijepo moći igrati dobročinitelja. Ja bih ipak trebao biti zadovoljan, zar ne? Mojem se sinu pomaže! A pored toga? Zar ne žive još toliki siroti đavoli i imaju sinove?! Hoćete li im Vi svima pomoći?« I kad Vinko, nije odmah odgovorio, pojavi se otvoreno likovanje u njegovom glasu.

»Sad šutite, velečasni! Nemate riječi.«

Vinko se diže tako nenadano, da je čovjek ustuknuo jedan korak. »Ne, signor Volterra. Vi griješite. Reći ću Vam nešto sasvim drugo. Ako Vi odbijate moju pomoć, onda ja tražim od Vas, da napregnete svoje vlastite snage«.

Vidio je uplašeni ženin pogled kako skače sad na njega sad na muža. Čovjek dade znak dječaku da izađe.
»Tako« reče on na to, »dobar savjet, izvrsno. Hoćete li reći, kako da to učinim?«
»Vi ste ribar, zar ne? Radite na Tiberu?«
Čovjek kimne glavom.
»Zašto se ne osamostalite?«
Odjek njegova pitanja bio je nadmoćni grohot čovjeka, koji je bolje upućen.
»Molim Vas, da mi objasnite svoj smijeh, signor Volterra!
Vi nemate ni čamca ni mreža. Je li tako?«
Drugi je kimnuo.
»Nemate li ni jednog ribara, koji bi Vam posudio nekoliko mreža i stari čamac?«
Čovjek duboko uzdahne. Njegove su oči dobroćudno gledale. Neka ostane svatko od nas kod svog posla, mislio je. Ti ćeš loviti duše, a ja ribe, a kako ćemo to učiniti, prepustimo ljubazno da svaki za sebe odluči.
»Kad bi se radilo samo o tome, velečasni!« reče on.
»Što ću ja učiniti s jednim čamcem, kad ostali ne mogu uhvatiti dosta ribe? I nitko neće posuditi čamac sve kad bi mu i cijelo tuce plovilo uokolo. Poznajete li naše ribare? Niti jednu ribu ne prepušta jedan drugome, i samo ako čovjek ima najobičnije bjelice u mreži, drugi to srdito gleda. Ne, ima previše ribara, a premalo ribe. To je sve. To upropaštava i cijenu i zaradu. Pitajte moju ženu, koliko samo puta rano odlazim i odmah se vraćam. Štedi se gdje god se može.«
»Zbog čega ne idete nekamo dalje? Nešto udaljenije. Kod Mons Sacer u Aniu?«
Čovjek se opet nasmijao. »U Aniu, pokušajte Vi jedamput,« Vinko se ispravi. »Kad?«
Čovjek zastane. »Zar ne znate, da tamo vodopadi onemogućavaju rad ribaru?«
Vinko zaklima oprezno glavom »Vjerujem, da Vi štaviše, ne znate, što se događa u Vašoj blizini. Zar niste nikako čuli, da je Sveti Otac dao poticaj, da se vodopadi u Tivoliju ograde? Prošle godine počeo je rad.«
Ribar ga je ukočeno gledao. Nije o tome bio ništa znao. Novine nije čitao. Ustajao je u praskozorje, na čamcima nitko nije o tome govorio, a u Tivoliju nije bio već dvadeset godina.
»Mislite li?« upita oklijevajući.
Vinko potvrdi. »Da, iako nije sve još posve gotovo. Jesu li ribari međusobno razgraničili lovišta?«
Čovjek podiže glavu. Što je mislio ovaj s lovištima? Ribe nisu duše, nisu podijeljene na župe.«
»Pogreška«, nastavi Vinko. »Ribari bi morali biti međusobno složni!«
»I jesu« reče čovjek, »svi imaju isti cilj, uloviti što više riba.«
»Dokle god jedan ima sreće, a kad ta jednom izostane, danas kod ovoga, sutra kod onoga? Zar čovjek nije jači u zajednici?« Ribar postade pažljiv, govori, pogledava svoju ženu, govori dalje, izvještava o pojedinostima, sav je u ribarenju.
Vinko stoji i sluša. Već je odavno bio mogao otići s kratkim pozdravom i dobrim riječima, uz utješnu izjavu, da se nevolja siromašnih isplaćuje u nebeskom kraljevstvu. Nije to rekao. Ostalo je. Boli ga želudac, od ranog jutra nije ništa jeo. Miris žganaca i prženog sira još je u sobi. On zatvara oči i sluša dalje. Kako će inače pridobiti siromahe, ako se ne brine za ono, što muči i usrećava njihova srca? Tek tada ih može uvjeriti. Tek tada može propovijedati. Često su ljudi omotani grubom ljuskom, ali zar nisu takvi i poneki svećenici? Ljudi često ne otkrivaju svoje srce, da bi prikrili svoju čežnju, ali i svećenici često nose svoje srce samo na usnama i prolaze mimo ljudskih života. On stoji i sluša, misli mu struje kroz glavu, i on više ne opaža začuđeni čovjekov pogled. »Spava li svećenik stojećki?«, misli on. »No da«, misli on dalje, »samo kako bi on mogao pomoći!«
Uz kratki pozdrav okrene se Vinko prema vratima. Treba mu tišine, da bi upravo proklijalu ideju u sebi obradio.

Vinko navrati u ministarstvo policije i raspita se o odredbama za pojedine obrte. Spremno su mu izložili različite mogućnosti. Sad je bio na putu za Trastavere. Njegov ispovjednik don Fazzini bijaše preuzeo duhovno vodstvo velikog svratišta San Michele a Ripa i od prije nekoliko sedmica pomagao mu je Vinko svakog četvrtka popodne.

Kad je malo nakon jedan sat ušao, stajao je don Fazzini na vratima. »Vinko«, rekao je uzbuđenim glasom »molim Te, idi odmah kući«! I kad ga je Vinko upitno pogledao, položi mu ruke na ramena. »Tvojoj majci nije dobro.«

Vinko se uplaši. »Ali ona je u Frascatiju«, reče.
»Više nije«.

Već mjesecima mu je majka ležala bolesna. U početku se tužila na male smetnje, legla u krevet i sa smiješkom obećavala, da će se za nekoliko dana opet brinuti za kuću i domaćinstvo. Otada su prošli mjeseci, umjesto poboljšanja postajalo je sve lošije. Liječnici su bezuvjetno zahtijevali promjenu zraka i zbog toga ju je otac dopremio u Frascati. Sada se odjednom vratila, jedva nakon jedne sedmice.
Što je brže mogao trčao je ulicama do Via del Pellegrino, jurnuo kroz vrata i klekao uz majčinu postelju. »Vinkec«, šaptala je tiho, »lijepo je da si tu. Imaš li vremena, ne žalosti se zbog mene, svaka patnja je ipak samo ispit, zar ne? Ti to znaš bolje od mene.«

»Majko«, reče i nježnim pokretom podiže joj kosu sa čela. Njezine se usne pokušaše nasmiješiti. Netko je tražio, Vinka. On pogleda majku. Zar ju je mogao ostaviti samu? Ali ona nije bila sama, tu su bili otac i Salvator. Izašao je u mrak. Trebao sam uzeti ogrtač, mislio je i slegnuo ramenima. Prvi dani veljače obdarili su Rim hladnoćom. Okruživala ga je buka. Prolazila je mimo njega poput sablasti: ljudi su slavili poklade. Nije ih bilo moguće prepoznati.

On podiže glavu prema vjetru. Čuo je dozivanje. Smijeh i šale orili su se gradom. Predstojali su dani posta. I ljudi su slavili rastanak kao da će punih narednih deset godina gladovati i postiti. Nitko nije obraćao pažnju na usamljenog svećenika. Jedna mlada djevojka u lakrdijaškom odijelu uspori pred njim korak, i opazivši svećenika, naglo zastane. U njezinim očima plesalo je vino. Jedan mladi čovjek, odjeven poput ribara s Tibera zgrabi je za ruku i odvuče je ususret svečanoj povorci! Konačno je izašao iz mnoštva.

Soba, u kojoj ga je čekao umirući, nije bila baš čista, ali Vinko nije obraćao pažnju na to.
»Mir kući ovoj«, tako je glasio liturgijski pozdrav i ništa drugo nije želio on donijeti. Bolesnik je bio stari davni znanac i nije ga tištio vlastiti teret. »Moj sin! Padre! Druži se s pokvarenjacima i lijenčinama. Zacijelo sam bio prestrog prema njemu. Molim Vas, pripazite na njega. Kad ja umrem, on nema više nikoga, tko bi se za nj brinuo.«
Vinko je obećao što je od njega zatraženo: ali kad se vraćao, znao je samo to: biti suodgovoran za sudbinu jednog čovjeka, predstavlja dovoljno tereta za jedno srce. Dobro, on Vinko Pallotti, snosit će suodgovornost za toga mladog čovjeka, kojega još nije ni poznavao, i još za mnoge druge, mnoge, mnoge...
Dolaze teškim koracima i začuđenim licom. Vinko ih bijaše pozvao, nakon što je još jednom bio navratio k signor Volterri. Ovaj ga je bio začuđeno odmjerio. Želite li postati ribar, velečasni?«

Vinko se kratko nasmija. »Svećenik ne radi samo u vinogradu Gospodnjem, on mora znati kako se love ribe. Već dugo tražim bolje mreže«.
»Za duše, velečasni?«
Vinko se nasmiješio.

Sada je stajao pred njima. Pojavilo se poprilično mnoštvo ljudi. Pomolili su se zajedno s njim. A onda su razrogačili oči. On je počeo, ali nisu bile nipošto duhovne riječi: ne, to što je govorio, ticalo se svih njih, svakog pojedinog među njima. Bilo je govora o pecanju, mrežama, košarama, o drvetu za mreže, čiju

snagu određuje veličina petlje: on je poznavao vrijeme lovostaja za grgeče, mjesta mriještenja, zabrane za iznošenje na tržnicu mrena i rakova. Sjedili su u jednoj kući za duhovne vježbe, a ipak sve je odjednom mirisalo po ribama. Ovaj je svećenik izazivao čuđenje. Je li on govorio s našim svetim zaštitnikom, mislili su: otkad se jedan svećenik brine za temelje zanata?! Ali čujmo dalje.

Vinko je već govorio o uvjetima rada, o cijenama i o obrazovanju. Tada je spomenuo zajednicu. Neki ribari pogledali su tada prijekim okom ustranu: tamo je sjedio konkurent. S njim zajedništvo? Zar nije tek nedavno oteo jednu palaču i odatle liferuje? A drugi? Nije li taj s trgovcima na Campo Fiori sklopio ugovor, koji je vodio u propast?

»Ima više ribe, ako mognete zajedno ribariti«, — reče Vinko. »Samo morate podijeliti lovišta.« Zar to nije bilo u redu? Ali prodati ne možete više nego se traži«, nastavio je. I to je bilo u redu. »Zašto onda smetati jedan drugome i ne pomoći drugome?«

Dobro je to, mislili su najživahniji među njima. A što se tiče tržišta: Ako se ne potrudimo oko mušterija, drugi će nam ih ugrabiti!

Vinko se nije dao zbuniti, sjetio ih je prastarih zajednica, nekadašnjih cehova. Zašto se ne bi ponovo uspostavili? Ako su zaboravljeni, nije to valjda zauvijek: da, jesu li mrtvi? O kome to ovisi? O njima samima.

»Većina ljudi psuje, objašnjavao je on. Ali većinom su oni sami krivi. S rukama, koje leže u krilu može se moliti. To je važno. Ali, ljudi, vi morate činiti oboje, moliti i raditi! Stvorite sebi udruženje, pobrinite se za svoje pripadnike, kad ove snađe nevolja. Nitko ne zna, kad je on na redu. Zemaljska sreća tako brzo iščezava! Zaštitite se koliko god je moguće. Učinite to s pouzdanjem u Boga svemogućega.

Rado ću vam pomoći, ali vaš posao ne mogu mjesto vas obaviti, ja nisam ribar. Vidite: sutra me očekuju pekari, a za nekoliko dana užari.«

Sad su ljudi kimali. Još iste večeri počeše s radom. U narednim danima potražili su često njegov savjet. Ne samo oni, nego i drugi obrtnici. Vinko je govorio, diskutirao: listao je knjige kako bi mogao govoriti cipelarima, kao da je već pođonio mnogo pari cipela, i s mesarima, kao da je često obrađivao meso. Kad je potakao bratstva, našao je spremne uši. Mladi obrtnici bi dolazili kad ih je pozivao na duhovne skupove. Nisu se svi pojavljivali, ali ipak dobar početak je bio tu...

III

U gostinjcu Santa Galla nije vladao mir kao inače. Monsignor Odescalchi bijaše imenovan kardinalom, i posjeti su počeli. Vinko je poklekao, ali ga Odescalchi podiže i pokaže na posjetioca.

»Grof Mastai—Feretti«, uskliknu Vinko iznenađeno. Odescalchi mu stavi ruku na rame.

»Kako je Vašoj majci?«

Vinko na nekoliko sekundi zatvori oči. Tada obori glavu. »Jučer je s pouzdanjem u Isusa Krista mirno zaspala.«

Nastupila je tišina. Kardinal Odescalchi je klekao, grof i Vinko za njim. Molili su.

Kad su ustali i nijemo se pogledali, stupi Vinko k prozoru. Preko Ponte Rotto valjala se povorka kola. Škripa kotača prodirala je kroz otvorene prozore.

»Ne želite li se nekoliko dana odmoriti, brate Vinko?« — zapita Odescalchi.

Vinko odmahne glavom.

»Kardinal Zurla pozvao me kao duhovnika na Rimsko sjemenište. Sutra počinjem sa službom. Osim toga još nisu polugodišnji praznici, ne smijemo ispuštati predavanja.«

Odeschalchi ga je zamišljeno promatrao. Upoznao ga je preko del Bufala. Njegova prva misao tada: Kako dobro prikriva svoj ponos, kako marljivo uči: doći će daleko, osvajati jednu stepenicu za drugom. Tada je s čuđenjem, u početku s nevjericom promatrao

njegov put. On je osvajao stepenicu za stepenicom, to bijaše istina, ali svaka pojedina vodila ga je sve više u srca ljudi. Čim je ponuđeno mjesto bilo povezano s prihodima, on bi ga otklonio. Ako su mu zapovijedali, slušao je: ali novac koji je primao, kao recimo onaj za predavanja na Sapienzi slao je domu beskućnika ili na dom Ponte Rotto. Jedan mlađi svećenik, kojemu je stavio Vinka za uzor, uzvratio je rječitim pokretom ruke. On sebi to može priuštiti, htio je reći. Odescalchi ga bijaše razumio i dao mu je pravi odgovor. On je znao, kako besprijekorno Vinko živi, vidio je u kako jednostavnom svećeničkom odijelu juri naokolo, bio je prisutan, kad ga je prelat Corsi, pokazujući Vinkovu kratku reverendu upitao, da li potječe iz prošlog stoljeća. Otada je Vinko nosio dugi, jednostavni talar.

Vinko priđe grofu.

»Dugo Vas nismo ovdje vidjeli«.

»Bio sam dvije godine odsutan. U Chileu.«

Vinko se začudi. Tada živne.

»Morate o tome govoriti, grofe. Pred mladićima u Ponte Rotto, ovdje u Santa Galli, da i pred studentima u Sapienzi«. I prije nego se Mastai Feretti mogao pravo pribrati od njegovog juriša, već je nastavio: — »i naravno u Rimskom sjemeništu«.

Ne davši grofu da dođe do riječi, bijaše Vinko razvio svoj plan, i prije nego je ovaj sve pravo shvatio, bio je za slijedeće dane zauzet.

Vinko je svaki puta bio prisutan i s riječima govornika nadirala mu je misao: Jesu li u Americi ili Africi ili u domovini ovdje, svi ljudi kao prstenom — opasani božanskom zapovijedi: Idite i naučavajte sve narode i krstite ih u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga«.

Vinko nije bio težio za tim, da postane duhovnik Rimskog sjemeništa. Stavio je prigovore, nije se nipošto osjećao dostojnim za tako važno mjesto. Ipak kardinal Zurla ga je bolje poznavao, od Odescalchija je znao, kako ozbiljno Vinko prima svaku povjerenu zadaću.

Jedva je Vinko primio svoju novu službu, jurnuo je pravom vatrenom revnošću na zadatke. Svakodnevno bio je na raspolaganju sjemeništarcima za ispovijed, odredio posebne satove duhovnih vježbi, i za kratko vrijeme zadobio je povjerenje studenata.

Rimsko sjemenište već je skoro tri stoljeća odgajalo svjetovne svećenike. Svi su učenici primili subđakonat, a mnogi već i đakonat. Često su ga podsjećali na njegovo vlastito školovanje. Nije li ono već bilo na milje daleko? Tada je još živio Pio VII. Ispunjen zahvalnošću zbog sretnog povratka iz zatočeništva uveo je on rujanski blagdan Sedam žalosti Blažene Djevice Marije. Kako su te godine bile pune radosne nade!

Prošlo je više od godine. Veza sa sjemeništarcima bivala je sve snažnija. Svakog pojedinoga poznavao je kao svoga brata, znao je njegovo stanje, njegov put i namjere.

Jednog dana pozove ga rektor Rimskog sjemeništa k sebi.

»Moram s Vama govoriti, don Vinko«, reče on kratko i pokaza mu stolicu. Oči su mu bile malo zakrvavljene. On mnogo radi, mislio je Vinko, ali nije prosvijetljen. Duša mu ostaje prikovana za posao, ne izranja i ne oslobađa se. Do tada nije sa signor Bedinijem mnogo govorio. Imao je svoju zadaću, rektor je imao druge, nije niti bio njegov izravni pretpostavljeni. Nije ga rektor bio postavio duhovnikom, nego kardinal vikar Rima, kardinal Zurla.

Rektor je odmah prešao na stvar.

»Molio bih Vas, Pallotti«, — govorio je rado, »Pallotti« —da biste Vaše stavove u odnosu na — zastao je, tražio odgovarajuću riječ — u odnosu na formiranje savjesti budućih svećenika preispitali. Vaš odgoj vodi, recimo to sad, k prevelikom odvraćanju od svijeta.«

Vinko se kod posljednjih riječi podigao. Pogledao je rektora. Bedini je preuzeo rektorsku službu nedugo prije nego je i on pozvan u Sjemenište, i prije toga bio je profesor bogoslovlja na sveučilištu u Pisi. Dugi, uspješni studij imao je za sobom, ali nitko nije

znao, je li kad odgajao i buduće svećenike. Već se pokazalo, da pokušava uvesti u Rimsko sjemenište svjetski ton, koji nije mogao najbolje djelovati. Namjesto je dva svjetovna nastavnika. Sigurno dobri pedagozi i karakterno bez ikoje mane. Ali nikad ne može jedan laik donijeti budućem svećeniku onaj duh, čije usvajanje mora biti najvažnija zadaća sjemeništaraca!

Rektor je još uvijek sjedio pred njim i čekao odgovor

»Ono što Vi nazivate formiranje savjesti budućeg svećenika ostvaruje se u njegovoj nutrini«. Rektor ga upitno pogleda. To nije bio nikakav odgovor, ili je trebao, ako je pravo shvatio, značiti odbijanje?

»Čovjek, koji kao svećenik izlazi u svijet«, nastavio je Vinko — »mora ga najprije nadvladati, don Bedini«—

»I stoji prema njemu bespomoćan«, upao je rektor. Vinko načini odrečni pokret ruke, žešće nego je namjeravao. »Svećenik, don Bedini, ne stoji nikada bespomoćan. Trebam li Vam to pobliže objasniti?«

Rektorova ispružena ruka presiječe zrakom.

»Drugim riječima, Pallotti, Vi želite provoditi kritiku?«

Bacio je to pitanje poput bodeža.

Vinko se borio između poniznosti i ljubavi prema istini. On je bio ponizan, bio je to svim srcem. Ali kad je bila vjera na kocki, nije smio prignuti glavu. Nije se radilo o njemu! Da je tako bilo on bi šutio. Njemu nije bilo ništa do toga, ako bi bio nepravedno tretiran, zabačen ili ismijan. On je ostajao isti onaj, koji je hvalio poniznost i koji je morao ostati vjeran svom obećanju. Ali ovdje? Dva vanjska nastavnika, stručno izvrsno kvalificirani, imali su međutim, nepovoljan utjecaj na buduće svećenike. Je li taj rektor uopće znao, što to znači nadvladati svijet? Ili je pripadao onim zaslijepljenicima, koji su krišom težili da pobijedi često ljudski duh? Ili je bio jednostavno premoren? Nije bio s time načistu. Ali još prije nego je pravo odvagnuo tu stvar, izgovori:

»Morali biste jednom odmoriti, signor Bedini.« Rektorovo se lice zajapuri.

Brzo izusti: Želite li, da se moje mjesto preda Vama, Pallotti?«

Nikakvo drugo pitanje, samo ta kratka rečenica.

Vinko obori glavu. Nikad prije nije tako očito doživio, da netko gubi svoje lice.

»Brate Bedini«, reče blago, »Vi biste se stvarno morali malo odmoriti.«

Rektor je bio planuo. Borio se za tlo pod nogama, koje bijaše izgubio i pristupi Vinku.

»Sutra ću sazvati sjemeništarce i Vi« — upro je kažiprstom kao bodežem u prsa drugoga — »ćete im govoriti. Tema: Uloga svećenika u naše vrijeme.«

Vinko je kimnuo. »Ali«, reče — »zar ne spada to prvenstveno u Vaše područje, signor rektore?«

Ovaj se nasmješi. On je poznavao sjemeništarce i smatrao ih je svojim saveznicima. »Upravo tako« — reče on — »i ja znam, što današnji« — naglašavao je svaku riječ — »sjemeništarci misle. Već sada se radujem kako ćete im Vi odgovarati.«

Kad je slijedećeg jutra Vinko Pallotti stupio pred studente Rimskog sjemeništa, ušla je s njim u razred njemu još nepoznata tišina.

Ugledao je pred sobom četrdeset budućih svećenika. U prvom redu sjedio je Francesco Vaccari. Činilo se da su njegove velike oči uprte stalno u daljinu, a ipak je smjesta odgovarao na svako pitanje.

Iza njega jedan drugi, Antonio Nardini, čije su crne oči obećavale, da će jednom doprijeti do posljednjeg vjernika u župi. Tu su sjedjeli pred njim, mladi ljudi; nosili su spremno tonzuru, bijahu primili i niže redove, odlučni i pripravni potisnuti falangu nevjere. Pred te mlade ljude trebalo je izaći i povući ono što im je do sada bio dao za njihov životni put? Je li im trebao reći: »Zaustavite se na svom putu k Bogu! Pazite više na ljude, oni su postali moderniji, dakle mora i svećenik biti moderno ukalupljen!« Lagano je stresao glavom.

Što da kaže tim mladim ljudima? Bedini je zahtijevao i treba govoriti. Mogao bi i otkloniti.

Ali on se nije bojao. Nije stupio na podij, ostao je među klupama. Lica mladih ljudi podigoše se prema njemu. Već tjednima su međusobno šaputali i ukazivali na različita shvaćanja rektora i njihovog duhovnika.

Vinko je počeo tiho. Jedva je počeo kad se otvoriše vrata. Ušao je Bedini, dao odrečni znak rukom i sjeo u posljednju klupu. Studenti su vidjeli pogled svoga duhovnika pred sobom, a osjećali su rektorov pogled na svojim leđima. Nitko se nije okrenuo, ali svi su osjećali, kako se u ovoj tihoj učionici Rimskog sjemeništa sukobljavaju dva shvaćanja o biti svećenika. Nitko se nije usudio odlučiti, ali vjerovali su pouzdano, da je s ovim rješenjem ovdje povezana budućnost cijele Crkve. »Draga braćo«, — počeo je Vinko još jednom, »zamoljen sam, da kažem nekoliko riječi o liku i zadacima svećenika u naše doba. Zamoljen sam, da svoje shvaćanje iznesem pred Vas. Neću time reći ništa drugo, nego što sam, iako u dijelovima, svakom pojedincu davao kao pratnju za životni put, unutar ispovijedi i duhovnih vježbi. Pred vama je svećeničko ređenje. Sve ovisi odlučno o tome, kakvim duhom vi to ređenje doživljavate. Jer: duh, koji kod toga ređenja ne doživite, nećete kasnije nikad više osvojiti. Ne želim reći, da je to potpuno nemoguće, ali je barem neizrecivo teško. Svećenik mora biti savršen, mora težiti za najvišom svetošću. On je drugi Krist, koji produžuje život i djelovanje Utjelovljene Riječi na slavu Nebeskog Oca i na spas ljudskog roda. Da bi mogli djelovati među ljudima moraju svećenici biti svjetlo svijeta i sol zemlje, znači učeni i sveti. Nijedan čovjek po sebi nije za to prikladan, svaki griješi i slab je; tim više mora nas molitva puniti sve većom poniznošću, moramo stalno moliti Boga za jakost, kako bismo bili što dorasliji zadatku. Častohleplje ili čak koristoljublje velike su zapreke na putu Gospodnjem. Samo malobrojni uspijevaju se izdići iznad njih, mnogi se po njima udalje od pravog puta«.

Studenti su se kradomice pogledavali. Njihov duhovnik nije povukao ni jednu riječ, nikad im nije drukčije govorio. Znali su i rektorov nazor. Nije li on tek nedavno rekao: Svećenik koji poznaje samo svoju dušu i razvija samo njezino približavanje Bogu, stoji izvan života. Sadašnjica traži od nas snažno uživljavanje sa sadašnjim nazorima.

Vinko je govorio dalje i razvijao pred njima sliku svećenika, čija je zadaća tražiti Boga. »Ta dužnost ne prestaje nikada«, rekao je.

Ali odjednom je stavio pred njih stvarni problem. »Vremena se mijenjaju. Sigurno! Ali da li se baš tako mnogo mijenjaju? Prvi svećenik kršćanstva bio je pribijen na križ. Kako mu je moglo biti lako, da je taktički postupao. Da se prilagodio vremenu, kad ga već svijet nije shvaćao, bilo bi bolje za njega, ne bi morao umrijeti. I prvi kršćani ovdje u Rimu? Jesu li oni mislili na to da se prilagode svom vremenu? Zašto nisu bili taktički lukavi? Jer su vjerovali i zbog te vjere čvrsto i neustrašivo uzeli križ na sebe!

Od stoljeća do stoljeća mijenjao se duh vremena, umjetnost, glazba, stanovanje, gradovi, odjeća je poprimala druge oblike; stilovi su poprimali imena humanizma, renesanse, baroka, — nećemo ih sve nabrajati, samo ćemo se jedno zapitati! Ako bi tko postavio tezu, da se svećenik mora stalno izjednačavati s okolinom, onda bi tu bio prisutan zahtjev: svećenik mora biti danas ovakav, a sutra drukčiji.«

»Braćo moja,« nastavi Vinko poslije duge stanke, »ali je li onaj koji tako misli još svećenik? Ne mora li pravi svećenik potpuno protivno postupati? Ne mora li se on u svom vremenu, čiji duh je prema Crkvi neprijateljski nastrojen, vratiti na prastaru Silu, da bi postao jači no ikada i svjesniji no ikada, ponizni ali ipak snažni svećenik, koji se za Boga bori i njega snažno propovijeda.«

Njegove se zjenice proširiše, činilo se da je i on sam porastao, sve je u njemu igralo, kao da je njegovo

tijelo postalo utjelovljeno uvjerenje. Stajao je tako i gledao ih sve, jednog za drugim. Tada je sagnuo glavu, sklopio ruke, i izgovorio tiho u tišinu bez daha: »O svećeniče, tko si ti?

Nisi od sebe, nego od Boga!

Ti nisi iz sebe, jer iz tebe ništa.

Nisi za sebe, jer ljudi u svojim molbama žure k Bogu.

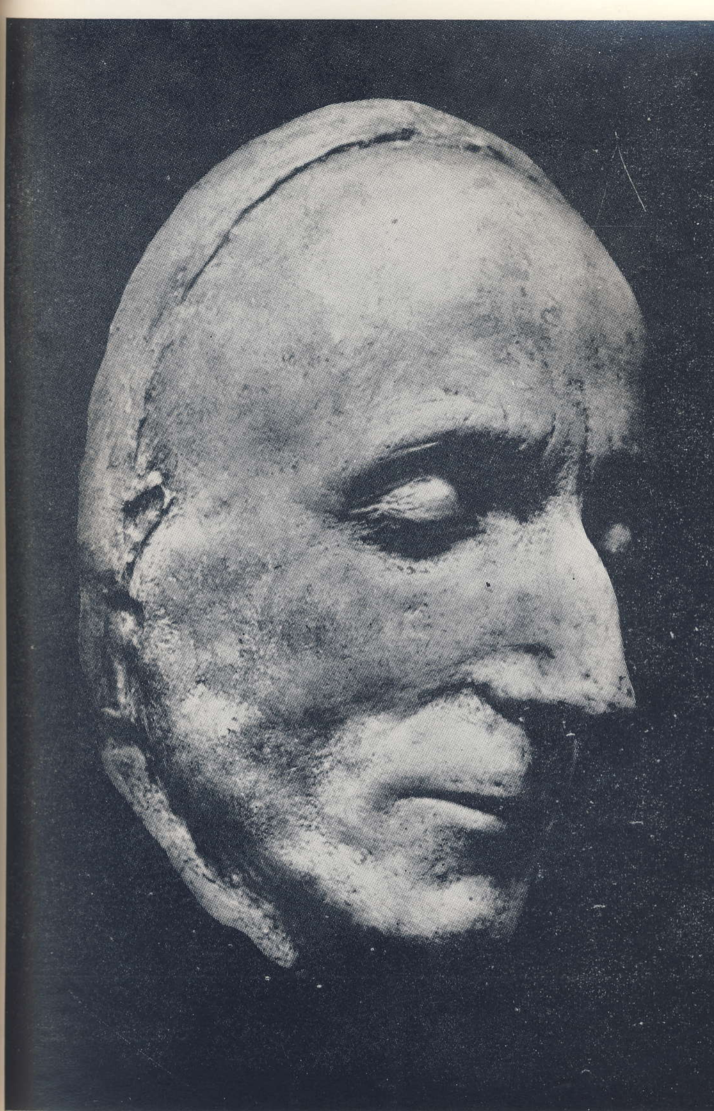
Ne pripadaš sebi, jer si zaručnik Crkve.

Ti nisi ti, jer si Bog.

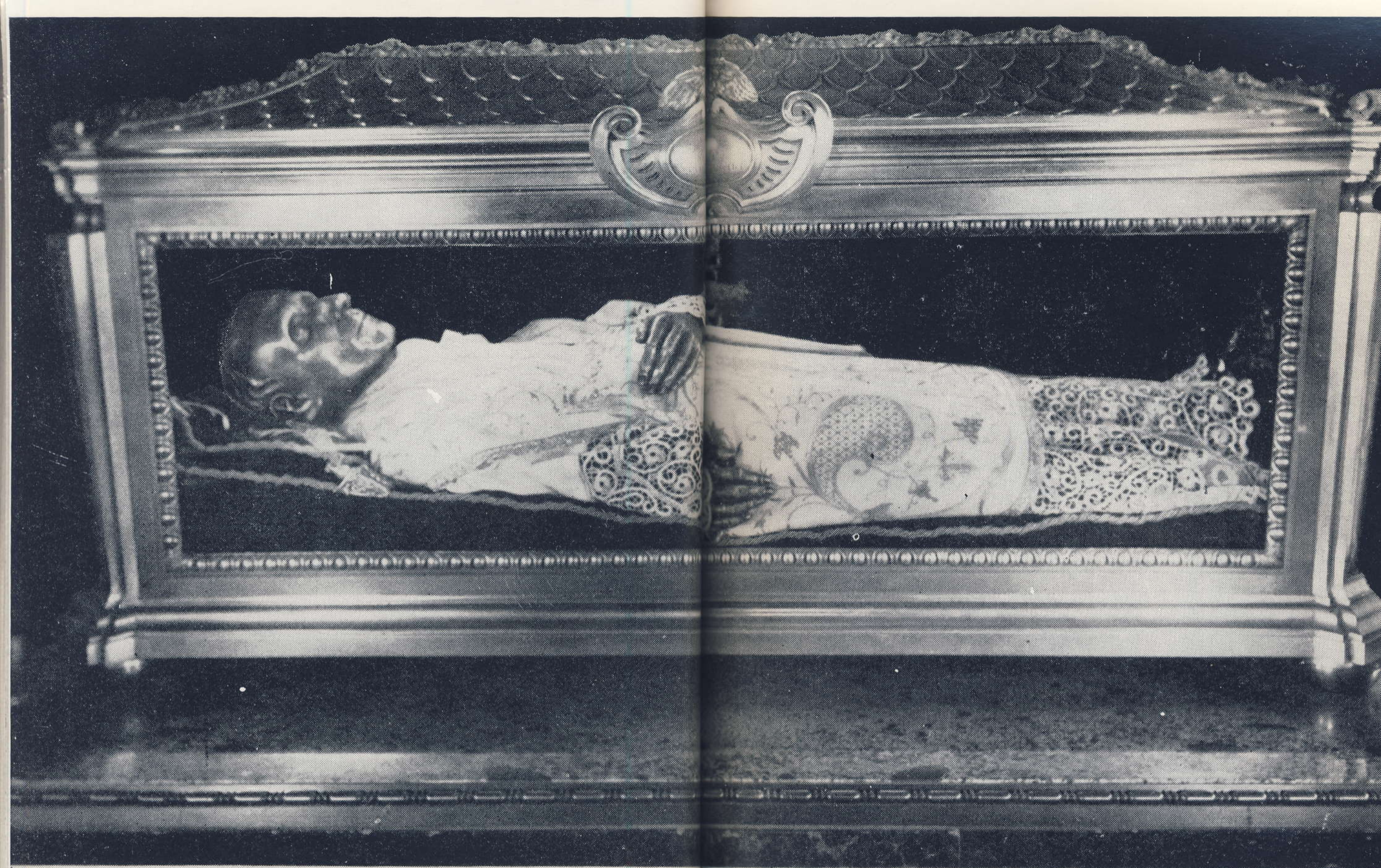
Što si dakle?

Ništa i sve, o svećeniče!«

Mladi ljudi su sjedili kao prikovani. Nitko se nije usudio disati, svi su gledali u njega. Iza njegovih leđa pokrenuše se vrata. Nitko se ne okrenu. Svatko je znao, da je rektor šutke napustio prostoriju. Ali prostorija je bila ispunjena vjerom jednog čovjeka.

Svečeva posmrtna maska

375a. Roma – Chiesa di S. Salvatore in – Corpo del Beato V. Pallotti –

Svečevo tijelo u Salvatore in Onda

Dana 20. 1. 1963. u Sv. Petru

ZAJEDNICA

Odavno bijaše došlo proljeće. U Camaldoliju ponovno su zazelenjele dugačke iglice pinija. Vinko to nije opažao.

Trebao je nekoliko sati mirovanja, da bi se smirila ustreptalost duše. Upravo toga dana napunilo se jedanaest godina njegovog svećeništva. Jedanaest godina, razmišljao je sjećajući se: je li smio stupiti pred Gospodina i reći: Gospodine, sve sam učinio? Je li to smio? Nije li učinio premalo? Pretresao je svoj život, ali nije zbrajao zadatke, nije mislio na Santa Gallu, Ponte Rotto, na Sapienzu, i studentsko udruženje, niti na to da je pokazao obrtnicima nove puteve, osnovao bratstva: sve to bili su samo oblici ispunjavanja volje Božje. Sjetio se razgovora s Bedinijem i još jednom se u njemu podiglo negodovanje. Htio je to izbjeći, nije se želio srditi: ali uvijek iznova osjetio se obuzet svetom revnošću. Zar nije bio hvalio poniznost, nije li se trebao svladati i tamo, gdje mu je to na trenutke tako teško padalo? »Moj Bože«, šaptao je, »žao mi je sad i uvijek, da tolika dobra djela, koja su se bila mogla ostvariti, nisu ostvarena i to mojom krivnjom! I da su mnoge pogreške, koje prate moja dobra djela, počinjene mojom krivnjom. Prije jedanaest godina posvećen za svećenika i dionik najveće milosti! A ipak još uvijek u meni djeluje ono ljudsko, okovan sam i prilijepljen za zemaljsko. Sve dobro čini sam Bog. »Borio se s Bogom. Ne, borio se sa sobom, sa svojim mislima ,osjećao je volju uzdići se u beskonačnost, a ujedno je osjećao zemljinu težu. Ta podvojenost ispunjavala ga je strahom i on uze bič i posu svoje tijelo udarcima. Je li se njegova duša, umorna od blizine tijela pokušavala osloboditi? Njegova volja trebala je pripomoći, ali to nije smjela biti volja za veličinom: Drugi nisu smjeli o tome ništa saznati; on je želio trpjeti samo zbog jednoga: njegova duša trebala se ili slomiti ili uspeti k Bogu!

Oslobađao se samoga sebe.

Brižno je ispitivao rane. Nitko ih nije smio vidjeti. Ruka mu posegne za perom: Što je htio zapisati? Tjelesni napor odražavao mu se i na licu. Položio je glavu na ruke, ispružene po stolu. Osjetio je duboki umor.

Ruke mu se sklapaju na molitvu.

»Moj Bože.
Ne razum, nego Bog.
Ne volja, nego Bog.
Ne duša, nego Bog.
Ne tijelo, nego Bog.
Ne zrak, nego Bog.
Ne jelo i piće, nego Bog.
Ne odjeća, nego Bog.
Ne odmaranje, nego Bog.
Ne bogatstva, nego Bog.
Ne časti, nego Bog.
Ne dostojanstva, nego Bog.
Bog u svemu i uvijek.

Da, Bože, ja hoću Tebe, jer Ti to tako hoćeš. Po sebi ne bih smogao hrabrosti, da Te oslovim, jer sam te toliko puta izdao, razapeo, pobunio se protiv Tebe«. Bio je umoran, smrtno umoran. Ali nije htio još mirovati, nije htio spavati. Vrijeme je cijena vječnosti, mislio je i položio noge na stolicu. Boljele su ga i održavale budnim.

Ako duhovno ne želi doživjeti pobjedu tjelesnoga, mora nadvladati granice koje tjelesno postavlja. Ali treba li to za sve vrijediti? Stresao je glavom. Ne, on nije želio pokazati nikakav općenito važeći put, nije htio odrediti put svakog pojedinca k Bogu; svatko mora tražiti svoj vlastiti put. Ali mora ga tražiti. Pod ljudima je mislio Rim. S ovoga prozora nije mogao vidjeti zdanje Petrove crkve. Ipak Rim ga nije nikad ostavljao. Taj je grad bio njegov zadatak. Taj grad sa tisućama ulica, sokaka i kuća.

I tako je Vinko Pallotti koračao dalje svojim putem i preuzimao je sve više i više dužnosti. U Rimsko sjemenište dođoše u međuvremenu novi studenti.

Rektor Bedini, koji ga je ranije izbjegavao i samo iz daljine promatrao sad se odvažio pristupiti. »Izgleda da ste postali nepažljivi u ispovjedaonici, brate!« — reče jednog dana.

Vinko je šutio i čudio se, da nije oslovljen sa Pallotti. Prigovor ga je pogodio, njega posve samog, dakle trebao je dopustiti ukor bez opravdanja. Rektor, spreman čak za dalje napade, razvuče dobrodušno usne. Šutnja drugoga otkrivala je njegovu slabost. Pomirljivo učini pokret rukom.

»Samo sam Vam htio reći, brate: znam, Vi ste preopterećeni. Trebali biste se jednom odmoriti!« Vinko je lučio ironiju od savjesti. Ispovijedao je studente i kad je navečer, najčešće tek noću razmišljao o proteklom danu, polagao račun i ispitivao misli, da bi razlučio čisto od nečistog, svjesno od nesvjesnog, penjanje k Bogu od privezanosti za zemaljštinu, tada je još jednom stajao pred njim svaki pojedini student. Nije gledao oči, niti lica, ne, gledao je u duše, u njihove tajne, otkriva ošto je manjkalo u njihovim nastojanjima i njihovim mislima. Mogao im je pomoći: isuviše jasno je lebdjela pred njim vlastita mladost otkako je put po ovoj zemlji postao za njega put k Bogu. Sjećao se svakog koraka. Često nije znao, kako bi sve trebao ostvariti. »Molim za više snage, ne zbog sebe, htio bih svima pomoći. Više nego do sada. Voditi pravim putem«, mislio je usrdno. Nebo se očevidno smrklo. Zrak je postao težak i disanje naporno. Sparina se uvlačila u sve zakutke grada. Ljudima je ovladala otupjelost. Sve je čeznulo za spasonosnom kišom. Nebo je postajalo sve crnje. Vinko Pallotti klečao je u svojoj sobi.

Na obzorju se pokaza plamen, njegov odsjaj pade na Vinkovo lice, oči mu bijahu nepomično uprte u raspelo. »I bilo je oko šeste ure« mrmljale su njegove usne, »i nasta tama po svoj zemlji sve do devete ure. I sunce izgubi svoj sjaj, i hramski se zastor rastrgne po sredini.«

Oči su mu prelazile križnim putem.

Iznova munje. Muklo je slijedila grmljavina i pucanj groma prijeđe ulicama i sokacima.

Vinko začu, kako se dolje zatvoriše prozori. Je li otac još bio budan? Kako osamljeno je živio sada poslije majčine smrti. Sinovi su napustili kuću. Samo on, Vinko, živio je još tu.

Ponovo munje proparaše mrak. U jarkom svjetlu stapali su se krovovi grada u jedan.

Vinko je ostavio otvoren prozor. Lijepo je osjećati da je nebo blizu.

Grmljavina je bivala sve bliža.

Vinko nije obraćao pažnju na to. Klečao je uronjen u molitvu. Vidio je samo križ i ništa drugo.

»O Bože«, govorio je usrdno, »Isuse Kriste, sveta Majko Božja, svi sveci nebeski, ne ja bezbožnik, nezahvalnik, nego Bog sa svim nebeskim dvorom neka bude prisutan kod svih mojih postupaka«.

Ne ja, ne ja, ne ja, jer sam uvijek bezbožan, nevrijedan i drzak. Zdravo Majko milosrđa! Neka me Bog obuzme svega najnevrjednijega. Neka me, posve nevrijednoga, obuzme posvema Božje milosrđe, po zagovoru preblažene Djevice Marije, tako da se u meni odvija neprestano čudo milosrđa. Po Kristu Gospodinu našemu!«

Vinko se naže nad svoje sklopljene ruke. Ipak privučen nevidljivom silom, podiže oči opet k Marijinoj slici. Dah mu zastade. Ne, mislio je, ne. Oči mu se šire. Nisu vidjele sliku, sama Majka Božja došla je k njemu.

»Vinko«, dopre do njega, još jednom: »Vinko«. Nije se usudio dići pogled. Za trenutak je pomislio na priviđenje, na san u budnom stanju. Ne, nije to bio san.

»Vinko« čuo je još jednom, »ja sam uz tebe«.

»Ne«, zavapi Vinko, »nisam dostojan«.

»Jesi«, izreče glas »jesi«. U ovaj čas sam uza te. Gle, to je moj Sin. »Vinko se prisili da otvori oči, one vidješe svjetlo, koje se prostire od početka do kraja svijeta, svjetlo koje označava pobjedu nad tminom Uvijek iznova dopirahu glasovi.

»Budi spokojan, Vinko! Upoznaj božansku milost mojega Sina! Ti si Vinko povezan sa mnom. Kao zaručniku darujem Ti udjela u svojem posjedovanju. Vjeruj, uzdaj se«!

Vinko je čuo, sve je upio. »Milosrđe«, šaptao je, »milosrđe!«

»Dio tvojega zemaljskog života. Izabrao si najteži dio. Između Boga i čovjeka stoji križ. Uzeo si ga na sebe. Izađi i djeluj. Navješćuj ljubav! Ljubav je posljednje utočište ljudima!«

A u tišinu koja je nastupila padoše posljednje riječi. »Tvoja će zajednica biti blagoslovljena. Počni!«

Vinko pade ničice, pritisnu lice uz pod, ali prodorna svjetlost prodirala je nezadrživo u zatvorene oči. Blago mu prijeđe iznad glave.

Molio je. Napolju je postalo tiše, nevrijeme se bilo povuklo, samo je u daljini tutnjilo. Konačno započe kiša. Kapi su tako gusto padale, kao da su se nad Rimom otvorili svi oblaci neba.

II.

Giacomo Salvati je psovao. Glasno, snažno i bez prestanka. Napokon je Marseille istisnuo ne samo Veneciju nego i Genovu i Savonu.

Ako je želio biti konkurentan sa svojm sapunima, morao je sad poručivati robu iz Marseillea, pošiljke iz sjeverne Italije nisu više bile dovoljne, a morao je biti u toku, ako nije želio izgubiti dugogodišnjim radom stečene mušterije, palače, bolnice i mnoge male trgovce sapunom.

»Ti Francuzi!« psovao je. »Odjednom su navalili na sapun, kao da bi htjeli oprati sve blato posljednjeg stoljeća«.

Drugim riječima: Nova vremena, nove brige. Još jedna novost došla je iz Pariza: Neki signor Chevreul, profesor, bijaše otkrio prirodu masti. Sad će se pojaviti nove vrste sapuna i glas o tome hitro se širio. Treba se uključiti, platiti novi danak.

Tako bi rado malo otpočinuo. Sa svojih skoro pedeset godina htio se više nego do sada malo baviti djecom. Jedno vrijeme pred njim je kao ideal lebdjela slika, kakvu je sanjao kao mladić: moći komotno ispružiti noge, zadovoljno pogledati vrhove nožnih prstiju i odahnuti sa sviješću, da je uspjeh postignut. Giacomo Salvati trže se iz svojih misli.

Njegova žena je uletjela unutra.

»Camilla je bolesna«, viknula je. »Dođi! Ne, ne, liječnik je već bio. Loše je«.

»Doktor Tenchi?« I kad ona potvrdi, on opusti ruku. »Dragi čovjek, on stavlja izvrsno pijavice. Ali ako je lošije, uzmimo radije profesora Riaria«.

»Ali čovječe« reče žena, »on je tako glasovit! Tko će to platiti!« Giacomo se uvijek iznova ljutio kad je izgledalo, da njegova žena ne shvaća, da su oni već odavno postali bogati. Ponosnim pokretom ruke odbacio je sad njezin prigovor. »Imamo dosta novaca, Carlotta. Ako se radi o zdravlju naše kćeri, nećemo škrtariti«.

Idućeg dana pojavio se profesor Riario, pogledao kćerku, počeo s pretragom, propisao nekoliko lijekova, odredio strogu dijetu: ali na koncu je i taj glasoviti i skupi liječnik bio bespomoćan, gledao je svoje nalaze ispisane stručnim latinskim izrazima i slegnuo ramenima.

Suznih očiju sjedila je signora Salvati na krevetu svoje kćerke. Sad je njezin muž izgubio svoj urođeni mir. Salijetale su ga misli, kojima nije mogao gospodariti. Tada je sjeo na kćerkin krevet, milovao svileni jastuk: ali niti on niti mahagonijski sjaj kreveta nisu mijenjali blijedo lice sedamnaestgodišnje djevojke. Opet se neumoljivo javljala misao: Je li ona trebala umrijeti, da njega opomene? Slijedećeg dana postavio je glasoviti liječnik svoju posljednju prognozu: ako groznica do podne ne popusti, više ne postoji nikakva nada,... tada... signora Salvati je znala što on misli: tada treba zvati župnika, da joj podijeli posljednju pomast. Nemirno je čekala na odluku.

Bila je u dućanu, svaki čas je gledala na sat. Zvona su oglasila podne. Škripa vrata prene je iz misli. Jedan svećenik je ušao. Djelovao je sitno i neprimjetno.

»Vi ste me zvali!«

»Ne«, odvrati ona osobno. »Tko ste zapravo vi?«

»Ja sam svećenik Pallotti«.

Ona nabra čelo. Ime je već bila čula. Samo kojom zgodom? Da, susjeda je pripovijedala o njegovoj propovijedi u crkvi Santa Maria della Concezione. Već odavno ga je željela čuti.

Sada je ugledala njegove prijazne oči.

»Vi želite, oče?« upitala je, mnogo ljubaznije nego malo prije.

»Vaša kći leži teško bolesna«.

»Odakle to znate?« Tračak radosti pojavi se u njezinim očima.

»Želite li je vidjeti? Dođite!«

Vinko je oklijevao, ostao je na mjestu i gledao. Tada je lagano odmahnuo glavom. »Nije potrebno, draga gospođo. Pođite Vi sad k njoj, ona će ozdraviti«.

Još jednom se pojavi negodovanje na ženinom licu. Ona se podboči i pogleda ga ispitivački.

»Poznajete li profesora Riaria, oče? Danas ujutro njegova posljednja riječ je bila: Zovite župnika. Da, a vi kažete« — Vinko ne uzmače ni koraka nego je prekide:

»Vjerujte, draga gospođa, vjerujte, iskrenije i jače. Idite sad k njoj, ona će ozdraviti!«

Signora Salvati ne reče više ništa. Protiv svoje volje kimne glavom, sagne se prema njegovoj ruci, jedva opazi, da je svećenik držao pred njezinim ustima sliku Madone i pogleda za njim.

Tada se okrenu i pojuri u bolesničku sobu.

»Ona će ozdraviti«, vikne i kratko izvijesti.

Salvati se diže. Cijeli svoj život mislio je na sapun, kako bi ga prodao povoljno i još povoljnije, kako bi povećao promet i našao što pogodnije posrednike. Za vjeru se bijaše brinuo kao za kakvog dalekog pri-

jatelja, kojemu se pokatkad napiše pismo ili za Božić pošalje piva, ali koji s udaljenošću sve više i više iščezava iz srca. I sad je njegova žena željela navijestiti jedno uzbudljivo čudo?

Zar nije i ona sama bila puna sumnji? Ili ju je on samo napola bio razumio, jer je o čudesnim događajima govorila onim jezikom na koji se on bio navikao kroz dvadeset godina njihovog braka?

Bojažljivo pogleda van, dok ona kleči uz kćerkin krevet i moli. »Carlotta«, šapne, ali ona ne okreće glavu. Polako prilazi on prozoru. Pogled mu se zaustavi na crkvi Chiesa Nuova.

Koliko li je godina nije posjetio?

»Giacomo«, pozva ga njegova žena. On se pokrene, okrene glavu, pogleda bolesnu kćerku, osvjedoči se i skoči prema krevetu. Camilla pomiče usne, oči joj šeću s jednog roditelja na drugog, bljedilo napušta njezine obraze i oni se preliše nježnim ružičastim sjajem.

»Koliko je sati?« prošaputa kćerka.

Čovjek i žena se pogledaju. »Četiri sata«.

»Bi li nešto jela?« prošaputa Giacomo Salvati.

Nikad nije čula svog muža da govori tako pažljivo.

Njegova ga kći začuđeno pogleda i kimne glavom.

»Naranču«.

I jela je, krišku po krišku. Kod svakog zalogaja postajale su očeve oči veće.

Konačno ostavi majku i kćerku same.

Pojuri napolje i poče žurno koračati ulicama. Htio je vidjeti ljude i njegove oči su pitale: »Vjerujete li vi u čudesa? Ako ne vjerujete, dajte mi objašnjenje koje trebam, da ne bih više morao govoriti, da moj dosadašnji život nije u skladu s mojim novim mišljenjem«.

Već je lutao tri sata, kad mu jedna starica padne u zagrljaj i zaspe ga mnoštvom pitanja. On se nagne, da je bolje razumije: govorila je tvrdim narječjem. Elizabeth Sanna, čuo je, iz Sardinije. Tako, mislio je. Prije nego je sve shvatio, priđe jedan svećenik, sa-

sluša ženu, dade joj znak, da pođe za njim i okrene se da pođe. Ali prije odlaska još se jednom okrene. »Vaša kćerka će ostati zdrava, signor Salvati«. Trgovac sapunom stajao je kao ukopan i gledao za svećenikom. Odakle ovaj zna za njegovo ime? I već su odavno oboje bili zamakli u pokrajnu ulicu, kad je odjednom spoznao: to je bio svećenik, o kojemu ga je bila izvijestila njegova žena: Padre Pallotti.

Koračao je dalje u pravcu Chiesa Nouva.

Stalno je odmahivao glavom.

Pored njega je projurio jedan poslovni prijatelj.

»Tražite li jučerašnji dan. Signor Salvati? doviknuo je.

»Ne«, odvrati ovaj, »nešto drugo«!

Što bi to bilo, htio je onaj znati.

»Sutrašnji dan« mislio je glasno Giacomo Salvati, »i ne samo taj«.

*

Dolazili su rado k njemu. Jedni iz očinske drugi iz bratske privrženosti, a treći su ga gledali kao učenici. Još uvijek je nastavao obje sobe na prvom katu očinske kuće, koja je ostala pusta. Još jednom morao je otac preuzeti sav posao: bolno i nenadano umro je od kapi Salvator, njegov najstariji sin. Vinko bijaše bratu podijelio posljednji blagoslov, on je znao za brzinu smrti i pripravio je Salvatora na taj put.

Otac bijaše već sedamdeset i sedam godina i s brigom za posao preuze i skrb za snahu i unuke. Često ih je pozivao k sebi, da bi njihovim razgovorom i pitanjima oživio veliku, osamljenu kuću. Stoga je rado gledao kod sebe i prijatelje svojega sina. Don Fazzini je dolazio. Išao je pogrbljen, i za put od Trastavere, koji je još prije nekoliko godina bez muke prevaljivao za dvadeset minuta, sad je trebao više od sata. Petar Pavao Pallotti obori glavu. Mislio je na sukob zbog San Marca i vidio, kako se njegov sin smiješi.

»Sad bih prihode od San Marca mogao dobro upotrijebiti«, nastavljao je del Bufalo. »Ne možete si predstaviti kako je velika bijeda na selu«.

Dolazio je Rafael Melia. On bijaše vicerektor Propagande, one stoljetne ustanove Svete Stolice, koja je odašiljala vjerovjesinke po svem svijetu, da pronose poruku križa. Rafael Melia ostao je isti kao u vrijeme, kad je njegov »Padre« bio postao duhovni vođa u Ponto Rotto. Stalno se savjetovao s Vinkom, koji mu je bio duhovni vođa od četrnaeste godine života. I drugi su ga uzimali za životnoga vođu, kao Faà di Bruno i Francesco Vaccari, koji su se tako redovito pojavljivali.

I kardinal Odescalachi bi se povremeno pojavljivao. Razgovori su se kretali oko zajedničkih zadataka: Crkve i ljudi, vjere i vremena. Mlađi su navaljivali. Ima tako mnogo za učiniti«, žalio se Faà di Bruno i iznosio svoje zamisli.

U tom krugu je vrelo. Stari Pallotti je osjećao nutarnji nemir.Mlađi su postavljali zahtjeve. Oni su najprije propadali. Ipak, oni se nisu dali potisnuti, i jednog dana postavi im Vinko Pallotti jedno pitanje, posve tiho i pažljivo, ali istog trenutka ispuni ono sav prostor. Međutim, prije nego su odgovorili, zamoli ih, da odgovor odgode do sutra. Svaki se trebao odlučiti u punom miru.

Rafael Melia naškubi donju usnu. »Čemu još gubiti vrijeme!« — mrmljao je.

Vinko je stajao pred sjemeništarcima Collegia Urbano. Rafael Melia bio je ovdje vicerektor. Prije nekoliko mjeseci bijaše on zamolio Vinka da preuzme ispražnjeno mjesto duhovnog povjerenika studenata. Ovaj je dugo vagao, tada je preuzeo. Tri puta sedmično išao je na Piazza di Spagna, odakle je svaki pogled vodio k crkvi Trinità ai Monti. Za kratko vrijeme osvojio je povjerenje svih pitomaca, koji dođoše u Rim iz svih zemalja, da bi se u gradu Vječne poruke njihovo srce napunilo vjerom, odlučnošću i snagom i mogli se razići po cijelom svijetu i pronositi vjeru. Preko svih gora i mora prodire Vijest, mislio je Vinko, kad god je s njima razgovarao. Oni su dolazili s Istoka, često iz daleke Kine, iz Južne Amerike i Afrike: sjedili su jedni uz druge, raspravljali slušali i učili. Zajednička vjera okupljala ih je u miru.

Jednog dana dobije kolegij posjetu. Dva vjernika iz Azerbejdžana bijahu došli u Rim. Obilazili su Europu, da bi izvjestili o nevolji svojih zajednica. Nestorijanski narod u Patavoru bio se vratio u Katoličku Crkvu. Sad je trebalo sredstava za gradnju nove crkve. Vinko je razgovarao s njima i poveo ih k profesoru Alkuschiju, koja je na kolegiju predavao orijentalne jezike. Dok se ovaj zabavljao s dvojicom istočnjaka, Vinko je sjedio uz njih i pisao. Alkuschi pogleda preko njegovog ramena i pročita.

»Azerbejdžan! Tko poznaje tu zemlju? Više od 2000 kilometara dijeli je od nas. I tamo žive ljudi. Ljudi kao ti i ja. Devet mjeseci u godini vlada u Azerbejdžanu zima, snijegom su ovijene planine, snijegom zasute doline. Samo u kratkom proljeću budi se život i onda se nadovezuje sparno ljeto. Hrabri ljudi prodriješe tamo: jedan biskup i tri svećenika. Što su postigli? Da, što su postigli? Sve! Za kratko vrijeme priveli su jedan dio tamošnjih nestorijanaca u krilo Crkve. Sad grade crkvu. Čime?

Narod je siromašan. Prema tim ljudima, onaj tko se kod nas naziva siromašnim, zapravo je bogat! Zar im ne moramo pomoći? Svi katolici svijeta su pozvani da daju darove, sveto ruho, pribor i da pomognu u izgradnji. Započeta crkva mora se dovršiti, mora se osnovati kolegij u Azerbejdžanu, kako bi odatle mogli izlaziti misionari za cijelu pokrajinu da dovrše ono što je tako divno započeto«.

Razgovor je već davno završen, a Vinko je još pisao. Svaka je riječ u Vinku odjekivala.

Kad su se bili oprostili, ostao je on zaronjen u razmišljanje.

Polako je koracao ulicama.

Alkuschi se uspravi.

»Zbog čega ostajete u Rimu, don Vinko?«

Pallotti ne odgovori. Drugi ga zamišljeno pogleda. Mislio je na svoj rodni grad Bagdad. Misli su mu putovale uz Eufrat, pokraj crnih beduinskih šatora,

uz palme datula i oaze i kroz prostrane doline. Tamo bi bili potrebni ljudi poput Vinka Pallottija. Već je počeo govoriti.

III.

Nekoliko dana kasnije.
Pred njim je stajao Giacomo Salvati. Došao je kao naručen, mislio je i bez okolišanja ga zamoli, da bi ovaj sakupio potreban novac od trgovaca, plemića i drugih dobrostojećih.
Trgovac sapunom pogleda Vinka Pallottija neodlučno i počne mrmljati. Ići skupljati? Koliko bi novaca trebao svećenik?
»Četiri stotine škuda!«
»Četiri stotine škuda?« ponovi Salvati. »Ne više?« doda ironično. Vinko se nasmiješi.
Prije više mjeseci bijaše došao taj trgovac k njemu kao izaslanik jedne države, koja je htjela ponovo uspostaviti prekinute odnose. Vinko je bio s njim govorio i ovaj se ispovjedio. Salvati se češće pojavljivao i zapitao jednog dana, zar ne bi on mogao učiniti nešto više, osim onih najmanjih dužnosti.
»S radošću čujem vaše riječi«, odgovorio je Vinko, i on će ih jednoga dana sjetiti.
Možda je Giacomo sad na to mislio. Vidio je kako svećenik piše punomoć. »Namjeravamo« objašnjavao je Vinko, »dati tiskati jednu knjigu: »Vječne istine« blaženog Alfonza Liguorija — prevode se na arapski. Deset tisuća primjeraka želimo poslati na Bliski Istok. Kad to znate, bit će vam zadatak lakši«.
Salvati uze šutke punomoć i ode.
Vinko nije imao mnogo vremena. Uzeo je svoje raspelo i stavio ga trgovcu pred oči. »Pođite u ime Raspetoga«, reče, »sve ćete dobiti«.
Salvati uze šutke punomoć i ode.
Nakon tri tjedna opet se pojavi. Njegovo je lice odmah odavalo: knjiga se može tiskati. I ne samo to. Umjesto traženih četiri stotine škuda imao je — »Pogodite koliko velečasni?« pitao je smiješeći se.
»Dvostruko?«

Salvati je odmahnuo, kao da osam stotina škuda ne bi bilo ništa! On je govorio, razvezao se, pričao: »... I evo ploda! Brojte: dvanaest tisuća škuda!«
Sad se samom Vinku presiječe riječ. Stavi dlan na usta i oči mu se ispuniše suzama zahvalnosti. Brzo stupi u stranu. »Moj Bože«, prošaputa, »Ti me ponižavaš s tolikom milošću«.
Kad je slijedeće večeri izvještavao krug subraće, zbog visine iznosa naišao je na nevjericu. Ali lica su postajala sve radosnija, kad je 11600 škuda zazvečalo na stolu, a uz njih ležao podmireni račun tiskare na četiri stotine škuda.
Nisu osjećali tjeskobu. — Sjedili su zajedno, kao što su već često činili. Je li njihov sjaj na licu potjecao od svijeća? Svi su izgledali uzbuđeni u nutrini. Usne Faà di Bruna bijahu čvrsto stisnute, Rafael Melia je stiskao šake, Vaccariju su iskočile jagodične kosti. Giovanni Allemand stezao je rukama vrč i nagnuo se leđima pritiskujući naslonjač. A Don Fazzini stavio je desnu ruku iza uha, da bi mogao bolje razumjeti. Pogledao je Vinka. Taj je bio svega dvanaest godina, kad ga je prvi put sreo.
Od tada prođe dvadeset i osam godina. U tom vremenskom rasponu bijaše on iskusio kako je svako očekivanje sve više i više ispunjavano. Vinko je ustao.
Prije nego je progovorio, pogledao je svakog pojedinca upitno. Koliko li su se već puta ovako ovdje sretali! Što su više međusobno razgovarali, to je veća bivala želja, da nešto učine, a ne samo da se u razgovorima slažu.
»Draga braćo«, počeo je »osjećam vašu želju. Imate pravo. Vrijeme je dragocjeno, kratko i napokon nepovratno, a zadaća koja nas čeka je neizmjerno velika. Bio sam vas pitao, smatrate li potrebnim osnivanje jedne zajednice i zamolio vas, da odgovor promislite sa svim mirom. Odavno sam znao vaš odgovor: Došli ste do istog zaključka kao i ja: potreba vremena, potreba ljudi, zahtijevaju razmišljanje. Ljubi bližnjega svoga naložio je Isus Krist. A kako možemo

zadovoljiti taj nalog ako se ne brinemo za spas duše bližnjega? A Isus je htio »Idite i naučavajte sve narode i krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!«. Ali tko još misli na to? Tko od tolikih milijuna na Zapadu?«

Čitao je u očima ostalih živo odobravanje, ali oni su šutjeli i njihova šutnja nukala ga je da govori dalje. »Moramo u svakom katoliku probuditi hrabrost svjedočenja. To se traži u sve većoj mjeri. Svaki vjernik može biti prožet uvjerenjem da postoji samo jedan život i jedna istina. Svi katolici, svi vjernici, postavši jedinstvenima, promijenit će lice zemlje. A kako je to drugačije moguće, nego da svaki katolik, gdje god se on nalazio, postane apostol vjere. Može li stoga za našu zajednicu biti druge oznake nego »Katolički apostolat«?

A ako se dademo na posao, mora Katolički apostolat biti ispunjen ljubavlju za Isusa Krista, jer Caritas Christi urget nos!

I Djevica Marija, i ona čeka na ljude. Njene obje ruke su ispružene — njezino srce kuca za nas — njezina nas usta dozivaju: »Ja sam majka svih majki ove zemlje, moje srce kuca za sve ljude, za svu moju djecu. Svi se trebaju spasiti, i moji najvjerniji sinovi neka se trude, da se ta želja ispuni«.

Pod njezinu zaštitu stavit ćemo svoje djelo. Sveta Majka Božja nije bila niti svećenik niti apostol, ali njezin udio u spasenju ljudi je neizmjerno velik. Ona je bila majka apostola, majka vjere, ona treba biti kraljica apostolata!«

Slijedeći tjedni bijahu ispunjeni pripremom. U mnogim zajedničkim razgovorima analizirali su vrijeme, ljude i vjeru i istovremeno razvijali plan spasavanja: sad se radilo o postavljanju temelja za podizanje zgrade, iz koje će poteći nova struja vjere i duha, koja je trebala napajati ljude.

Vinko je uputio molbu kardinalu Vikaru Rima, kardinalu Odescalchiju, i molio za odobrenje udruženja. Dan kasnije već je imao odgovor u rukama. »Kako se radi o jednoj tako dobroj stvari«, pisao je Odescalchi, »podijeljujemo naš puni blagoslov«.

Sad se Vinko obratio na Svetu Stolicu i molio papinski blagoslov.

Malo dana iza toga mogao je Vinko saopćiti svojim prijateljima: Papa Grgur XVI podijelio je Družbi katoličkog apostolata svoj tisućustruki blagoslov.

Istoga dana na keju u luci Civitavecchia utovareni su mnogi sanduci. Njihovo odredište: Aleksandrija. Sadržaj: deset tisuća knjiga »Vječne istine« blaženog Alfonsa Liguorija. Točno uzevši bilo je samo 9999 komada. Jedan primjerak bijaše Vinko poklonio profesoru Alkuschiju, kao zahvalu za prijevod.

Rafael Melia je mahnuo glavom. »Ne, Vi se ne smijete previše opterećivati. Sad ove pripreme, zatim dušobrižništvo u Collegio Urbano, u Rimskom sjemeništu, mnoge druge ispomoći, koje Vas stoje vremena, muke i snage, i sad još stvar s tim knjigama. Don Vinko, mi vas trebamo«.

Vinko se smiješio. »Sjećate li se još svojih riječi, Rafaele? Čemu još gubiti vrijeme? Ustvari: vrijeme je cijena s kojom se kupuje vječnost«.

IV.

Okrugli don Martin, uvijek za vragoljaste šale spremni don Cornelius, suhi, lako zapaljivi don Giovani i otužni, preda se ukočeno zagledani don Renatus bijahu ljuti samo onda, kad bi im zavist dirnula duše.

U Napulju su bili zaređeni za svećenike. Nimalo drukčije, nego što bi inače ljudi običavali prihvatiti neki poziv. S budnim instinktom za zahtjeve bijahu sebi postavili pitanje: »Hoću li to ostvariti?« ,brzo potvrdno odgovorili, položili ispite više loše nego dobro, i primili svete redove. I gle, brže, nego su i pomislili, njihov se život promijenio. Bijahu pozvani u Rim, u Spirito Santo, u crkvu njihovog zavičajnog grada. I u Rimu su ostali Napolitanci.

Naučili su se ponavljati lozinku svoga zavičajnog grada: Vidjeti Rim i sretno živjeti.

Za njih je to značilo: dobro i bezbrižno živjeti dobro i bez mnogo rada. I nisu bili ni na koga ljuti,

kad im je dohodak opadao ili kad je trpio glas njihove Crkve.
Razljutili su se tek onda, kad je taj novopostavljeni rektor — nikakav Napolitanac, samo Rimljanin — sve činio drukčije i to još sa uspjehom.
»Hvaljen Bog«, rekao je.
Stajali su, i don Renato bio se digao. Tada postadoše nesigurni: Oni su bili očekivali jednoga od onih dobro odjevenih svećenika, koji svoje častohleplje vode kao psa na uzici. Ovaj ovdje trebao je biti njihov rektor, i njegove oči upućivale su im pogled ljubazne dobrote.
»Pozdravljam Vas«, rekao je.
»Žao mi je« počeo je Pallotti, »nisam rođen u Napulju. Dok nisam poznavao Vaš grad nije mi to ništa značilo. Ali kad sam bio tamo, doživio ljepotu Napulja, shvaćam sve Napolitance.« Tako, on je cijenio njihov grad. No, grad je sam za sebe govorio.
Ali možda je to samo bio trik?
Nesigurnost je rasla.
»Njegova Uzoritost, kardinal vikar Rima, obavijestio je Vaše poslanstvo, da sam Rimljanin. Dakle stvar ne ovisi o meni.« Ipak, ti si unatoč tome došao, mislio je don Giovanni.
Za koga ćemo se sad držati? Naše poslanstvo ispada. Čemu dakle mnoge riječi? Na stvar!
Vinko Pallotti je prešao na stvar.
U nekoliko rečenica upoznao ih je sa svojim namjerama. »Za kratko vrijeme«, zaključio je, zauzimat će Spirito Santo u životu našega grada značajno mjesto.«
Šutjeli su. Ali prije nego je Vinko mogao početi, njegov neformalni nastupni govor, naišao je na obruč otpora, koji se ubrzo zatvorio. Odlučeno je, novoga rektora brže otpraviti, nego što su ga dobili. Nekoliko nedjelja su otišli na selo. Kad su opet zazvonila zvona Spirito Santo, ljudi su zastali.
Ne samo to: došli su na svetu Misu. Čuo je kako govore o tome, da je sada točno počelo i vidio kako pokazuju na popravljenu propovjedaonicu. »Ovdje Bog ponovo privlači«, mislio je jedan. Zavist je ždjerala prijašnje upravitelje: i rat je počeo. Vinko je radio na crkvi Spirito Santo, a Napolitanci su činili sve da ga zastraše: uzmanjkalo bi misnog vina, crkvena vrata bijahu ujutro zatvorena, ispovjedaonica udaljena ... ali Vinko je radio.

Buka je bila neopisivo lijepa. Svako dijete imalo je trublju i puhalo do mile volje. U jatima su se kretali ulicama i trgovima grada: »Befana, sutra počinje svečanost svetih Triju Kraljeva, Befana!« Mala lica bijahu rumena od radosti. Iz bistrih očiju zračila je radost u očekivanju poklona i nastavljala se u srcima ljudi, koji su stajali oko šarenog meteža.
Signora Pecci bijaše ostarjela iza svoje tezge s voćem u Via del Pellegrino i upravo je pripravljala naranče i smokve za djecu.
»Hoćete li i Vi u crkvu?« — viknu preko ulice. Signor Caldari učini pokret glavom da bolje čuje. Od nekog doba ima teškoća sa sluhom. Prošle godine mu je umrla žena, sad se osjećao usamljen i napušten.
»Da«, kimne, kad je napokon shvatio. »Kamo«?
Stara žena stavi ruke na bokove i načini prijekorno lice. »Naravno u Spirito Santo«, doviknu, »naš Vinkec je sve pozvao. Svagdje se govori o njemu, čak i na voćnom trgu. Njegova družba stvorit će od blagdana nešto izvanredno.
Caldari potvrdi. Stari Pallotti bio je dosta propovijedao o Družbi katoličkog apostolata, a i on je često susretao u dućanu nevoljnike, koji su oklijevajući pokazivali iskaznicu te Družbe i tako dobivali živežne namirnice.
Izgledao je, da je sazrelo vrijeme za stupanje u javnost. Osnivanje Družbe već je objavljeno, papinski blagoslov im je udijeljen, mnogi svećenici su se odmah pridružili: Sad je trebalo svratiti pažnju i rimskim građanima, da se uključe u zajednicu djelovanja. Tjednima su objavljivane pozivnice, Vinko i njegovi povjerenici prelazili su ulicama, javno propovijedali i pozivali u Spirito Santo. Tamošnji svećenici objesiše zlovoljno lice i smrkoše se. Toliko posla kroz božićne blagdane i sad opet novi napori! Tre-

balo bi se novoj godini darovati nešto mira, kako bi moglo ostarjeti. Vinko nije trebao njihovu pomoć: Družba je pozivala, i ljudi su dolazili.
Iz dana u dan naviralo je sve više ljudi u Spirito Santo. Jesu li dolazili stoga, što se svakodnevno dijelila voda svetih Triju Kraljeva, ili su željeli prisustvovati svečanim Službama, koje su pjevane na latinskom i istočnom obredu ili su napokon voljeli pontifikalnu Misu? Nije li taj blagdan bio simbol obraćenja, prosvijetljenja, poziva za sve, da nađu put do Isusa Krista?
Tri puta dnevno održavao se sakramentalni blagoslov. Svaki put su zasjale jaslice, a oltar i crkva bjehu okupani svjetlom, koje je ljude ispunjalo nadom.
Posljednjeg dana pojavio se kardinal tajnik Lambruschini.
»Usrećili ste nas, Uzoriti«, reče Vinko i ponudi se, da ga vodi. Lambruschini to s ozbiljnim licem otkloni. »Ja želim služiti, don Pallotti.«
Vinko pogleda velike kardinalove oče, u njima prebiva briga, mislio je a osjetio je to i po glasu: podrhtavao je. Ali kad je molio, uzdigao se do vjerničke sigurnosti: »Molimo Te, Gospodine, pogledaj milostivo na darove svoje Crkve; ona Ti njima ne prinosi više zlato, tamjan i mirhu, nego Onoga, kojega ti darovi predstavljaju, koji je sad naša Žrtva i naša Hrana: Isus Krist, Tvoj Sin, naš Gospodin, koji s Tobom živi.«
Družba Katoličkog apostolata je rasla. Bogojavljenska proslava bijaše tema dana u Rimu, ljudi su se zanimali za novu ideju i oduševljavali se za nju. Vinko je pisao pisma, mnoga pisma. Svagdje se gibalo. Mnogo brže, nego što bijahu mislili, sjeme je raslo. »Više pomoći?« Vinko je pogledao drugove. »Uskoro ćemo imati stotinu ruku, ali trebamo tisuću: Rim je važan, ali Rim je tek početak. Moramo napolje i prodrijeti u cijeli svijet«!
Trebali su steći još više pristaša. Šalju se nova pisma. Trebali su vlastitu kancelariju, ali nisu je imali. Rektorska soba u Spirito Santo — dosta mala

— bila je središte, a što se tiče novčanih poslova, oni se obavljahu u kući Salvatija.
Kao vanjski bastioni služili su: jedna soba u Collegio Urbano, zatim ona vicerektora Rafaela Melia i župe Francesca Vaccarija i Faà di Bruna. Toliko posla a tako malo prostora. Ali njima je to bilo dovoljno, i ništa ih nije smetalo, da svaki put jure pješice. Ni jedan od njih nije imao kočiju.
Oni su improvizirali i dijelili posao, nadograđivali vlastito djelo na uspjeh drugoga i radovali se nad svakim komadićem napretka. Ni prije nisu bili gunđala, ali revnost i ozbiljnost njihovog djelovanja bijahu ozarili pogled njihovih očiju i crte lica. Sad je pridošlo nešto novo: Zajednički rad pridonio je da se radost i humor srca očituje i na usnama i u očima.
Padale su šaljive riječi, koje su često samo prikrivale međusobnu pažnju i bile prijateljska pratnja zajedničkog djelovanja. Osjećahu li oni krišom, da to bijahu najljepši mjeseci? Sve je mirisalo po svježoj grudi, sjetva je bila obavljena i zalivena nadom i molitvom: Možda će Apostolat obnoviti vjeru i opametiti ljude, prije nego bude prekasno.
Što su radili laici? Oni su pomagali u svemu, zalagali se svim snagama, a trojica od njih su uslijed rada zaboravili i vrijeme i prostor. Giacomo Salvati, profesor Alkuschi i sestra Sanna.
Giacoma Salvatija nije više trebalo moliti; sam od sebe je išao sakupljati. Priskrbljivao je mnogo novaca, ali još brže su ga izdavali.
»Što radi Marseille?« upita ga Rafael Melia.
Svi su znali velike i male brige trgovaca sapunom. »Marseille«, odvrati Salvati ozbiljno, »gradi novi kej za Salvatija.« Faà di Bruno se umiješa: »Vi ćete se još ugušiti u bogatstvu«. Salvati kimne i pokaže mu svežanj doznaka. »U bogatstvu rada«, reče, »ovdje za Vašu župu.«
Iz Perzije su stizale vijesti. Crkva u Azerbejdžanu bila je sagrađena, i već je ponovo stizala molba: trebale su se podići nove crkve. Vinko je čuo i nije

dugo premišljao. »To će biti prva pomoć Katoličkog apostolata izvan Rima«, viknuo je odlučno, a kad su ga drugi zapitali, zar ne želi naći malo mira, nasmiješio se i rekao tiho: »Odmorit ćemo se u nebu.«

»Ruši se,« rugali su se svećenici u Santo Spiritu, »kao stara kuća«. Izgleda da ljudi teškom mukom stavljaju svoje brige na papir i donose ga u Santo Spirito.« Ali oni su donosili i često je Franjo morao više puta preko dana prazniti sandučić. Tada bi sjedali i dogovarali se. Jednome su nedostajale cipele, drugi je tražio posao, mnogi su molili novac: ovdje se razboljelo dijete, bi li mogao doći liječnik: tamo su pitali za savjet, treba li da se kćerka već uda ili ne. Njihova spremnost da pomažu tovarila im je sve više rada. Tu i tamo mogli su uputiti u dom za nezbrinute, na tečaj daljeg obrazovanja, mnogima su slali doznake ili proslijedili molbu dalje župniku, na čijem je području molitelj stanovao.

Međutim, dolazili su i drugi dopisi.

»Listonoša nas plijeni«, uzdahnuo bi Salvati. »Zbog čega samo mora primalac plaćati!« Vinko je čitao jedan list za drugim. Nakon što su od nadležnih mjesta dobili dopuštenje za rad, poslao je Vinko prikaz cijele Družbe katoličkog apostolata mnogim dostojanstvenicima i molio za njihovo mišljenje i stav. Gotovo svi su odgovorili i pozdravili početak djelovanja. »Ja ću se i na Siciliji založiti za Vaše ciljeve«, pisao je nadbiskup Palerma. Koliki su se javili: Randi, Luca, Polidori, Merichini, Torti, i poneki kardinali obećavali su pomoć i podršku. Vinko je čitao pismo i po više puta, i misijsko strpljenje je u njemu raslo.

Salvati je računao i čelo mu postajaše sve naboranije. Ali i drugi su se brinuli i nadali. Hoće li što stvoriti? Papa im je dodijelio u blizini Santo Spirito crkvu San Salvatore s pripadnim zgradama. Konačno bi Apostolat dobio svoje sjedište. Prije nego je izustio konačnu svotu, Salvati obriše čelo.

»Moramo namaknuti ukupno oko 27.000 škuda.«

Da, tako je bilo. San Salvatore ne bijaše nikakva ljepota: zidovi sivi i neugledni, prošarani pukotinama,

natrulo drvo vrata i prozora, a ni unutra nije izgledala ništa bolje, — hladna, siromašna, bez ikakva ukrasa: nimalo utješna slika.

Vinko je mislio na proteklih deset godina. Bi li učinio još jednom, kao ono u Spirito Santo? Kako malene bijahu snage, i koliko je uza sve to učinjeno? »Deo gratias!« izgovori Vinko u mislima na minule godine. Spirito Santo dei Napolitani bijaše obnovljen bez pomoći Napolitanaca. Družba je ostvarila velike zadatke: gradnju crkava u Azerbejdžanu i Perziji, pučke misije u Rimu i okolini.

Jednog dana stiže u Spirito Santo imenovanje Don Pallottija za vojnog dušobrižnika.« Titule se gomilaju«, šalio se, ali oči ostadoše ozbiljne.

I to je postala zadaća Družbe, a Vinko je naravno ostao uvijek njezin prvi radnik.

Osnivani su domovi za siromašnu i nezbrinutu mladež, i Salvati je često morao pokazati svoje sposobnosti sakupljača i upravitelja. Sad su konačno trebali dobiti svoj vlastiti dom, kako bi mogli raditi bez otpora Napolitanaca. Osim toga prihvatili su se mnogih stvari.

Jedan se odlučio otići u novi svijet. Rafael Melia! On je molio Vatikan, da ga razriješi službe vicerektora Propagande. Zbog čega, pitali su. Ali kad je iznio namjeru, da se poduzme misionarenja u Engleskoj, pokazali su se spremnim, dati mu dopust od dvije godine, a »i tristo škuda je odobreno za putne troškove«, izvijestio je on i od toga je stavio stotinu na stol. »Evo, Salvati«, rekao je i smješio se, »za San Salvatore. Ja ću poći kopnenim putem preko Genove i putovati kroz Francusku.« U San Salvatore je krenulo. Ne tako brzo, kako su to oni željeli. Sve je trebalo svoje vrijeme. Obrtnici, skupljanje novca, sredstva za život. Vinko je morao zahvatiti tu i tamo. Sami zadaci su se gomilali. Još uvijek je bio rektor u Spirito Santo, duhovni vođa sjemeništaraca u Propagandi, a već prije podne stajali su vjernici pred njegovom ispovjedaonicom; kako se često događalo,

da je sa samog ručka bio pozvan u Vojnu bolnicu Cento Preti na Tiberu da posjeti bolesnika.

Apostolat je dobivao nove zadatke. San Salvatore izgubio je tišinu izolacije. Vrata su se otvarala.
Vinko i njegova zajednica trebaju preuzeti pučke misije, duhovne vježbe za vojnike, muškarce i mladiće i za samostane. Preuzeli su ih. Katolički apostolat trebao bi djelovati na preustrojenju vojničkog dušobrižništva. Vinko i njegovi drugovi radili su dan i noć. Nakon što je posredovanjem Vinka Pallottija isušeno Gabinersko jezero — što je bio početak novog života za stotine obitelji — trebalo je sad poraditi na okopnjenju Fučinerskog jezera. I poradilo se. Naravno, prvenstveno Vinko, koji je uvijek prednjačio.

Da je u međuvremenu svijet zahvaćen nemirom, da su se posvuda dizale i bune i revolucije, opaženo je kao teška napetost; ipak nisu se dali omesti. Samo nekoliko tjedana, za vrijeme Rimske revolucije, Vinko se sakrivao. Tražili su ga; jer kao vojni dušobrižnik, kao Apostol naroda bio je trn u oku »naprednim« bundžijama. Njihove buntovne novine »Don Pirlone« bile su ga godine 1848. još prije nemira proglasile budućim Papinim ministrom rata.

Revolucija je završila. Opet su naoružane francuske jedinice zaposjele grad. Bilo je to u siječnju 1850. Rimljani bijahu potišteni. Papa je još boravio u izagnanstvu u Gaeti. Hoće li se kao dobri, obazrivi otac vratiti ili ogorčen i razočaran otvrdnuti? Stanovnici Rima su uzdisali. Pred njima je bila Osmina Bogojavljenja.

Trebalo ju je posebno svečano slaviti, osobito ove godine dojmljivo i utješno govoriti. Biti svuda i za svakoga. A ako smo umorni..., Vinko se smiješio kao uvijek: »Odmarat ćemo se u nebu« — rekao je.
Stajao je na propovjedaonici i gledao u oči muškaraca i žena, kao da može čitati misli svakom pojedinome.

Poneki pogled se obarao k zemlji i pokoje srce bilo je posramljeno. Ovaj koji je pred njima stajao ostao

je u Rimu. Da li ih sada optužuje? Ne, odavno su prihvatili njegovu riječ: »Blaženi mirotvorci.«
»Bog je ljubav! Molimo uvijek nanovo za snagu, da je primimo i da je dajemo. I mislimo uvijek na to; i kad bih posjedovao znanje svih tajni i svega znanja, i kad bih imao svu vjeru da bih i gore premještao, a ljubavi ne bih imao, bio bih ništa..« Odavno je završio. Ali odjek njegovih riječi živio je u dušama. Svi su upirali u nj pogled i tko god mnoge godine to nije iskusio osjećao je u ovim trenucima: ovaj svećenik se žrtvovao za njih. Što je tražio to je sam proživljavao i njegov život bijaše utjelovljena ljubav.

*

Salvati je sjedio u naslonjaču, kad je Vinko ušao Nisu mnogo govorili. Salvati je pogledao Vinka. Već je prošlo šesnaest godina, mislio je, kako sam protiv svoje volje pošao prvi puta sakupljati. Koliko rada, koliko truda, ali i koliko sreće su mu donijele te godine!
Sjeli su za stol, njegova žena im je pripravila večeru. Odjednom se Vinko diže: »Bog ne želi da ja jedem, imam groznicu.« Salvati ga doprati do vrati. »Ne, ne dalje« odvratio ga je Vinko i pošao kroz noć.
Koračao je u pravcu San Salvatore. Duboko se sagnuo kao da osluškuje šum svakog koraka.
»Ne,« rekao je liječnik Vaccariju »ja sam ne preuzimam odgovornost. Radi se ipak o uglednoj, znamenitoj osobi.« Vaccari se morao nasmiješiti. To bi isto učinio i Pallotti na te velike riječi. Pozvali su i profesore, ali briga je ostala.
Nakon dva dana izgledalo je da je kraj blizu. Vaccari je podijelio Vinku Poputbinu. No, on je preživio noć. Bolovi bijahu popustili. Svi su odahnuli i nadali su se željenom poboljšanju. Bio je opet sasvim pri svijesti i pozvao je svoje stare suputnike k sebi.
»Dragi prijatelji, ostajte kao i do sada povezani u ljubavi. To mi morate još jednom čvrsto obećati. Samo ljubav može unaprijediti život. To govorite ljudima uvijek iznova!«
Vinko je zašutio. Sve mu je teže bilo govoriti.

Vaccari ga je pogledao, srce je udaralo kao divlje. »Padre«, rekao je gušeći se u suzama, »Ne možete li Boga moliti za ozdravljenje?«

Vinko je teško disao. S mukom je podigao glavu i na trenutke njegovo je lice odavalo patnju. »Moj Bože, moj Bože, pustite me da idem. Pustite me da odem kamo Bog hoće! dragi prijatelji — hvala vam.. hvala... vam za sve. — Disao je teško, kao da mu nedostaje zraka. Njegova ruka, podignuta na blagoslov, drhtala je, još jednom je skupio svu snagu: »Zajednica će i dalje postojati i bit će od Boga blagoslovljena. To nisam rekao... jer... vjerujem,... nego sam... u to i... siguran. Palili su svijeće. Stajali su oko njega, izmjenjivali poglede i u snuždenim licima naziralo se pitanje: što će biti sada — bez njega? Eto, hvata se za srce. Priskočili su krevetu, ali Vinko je još disao. Nastao je tajac. Iznenada se svijeće ugasiše.

Kroz naglo otvorena vrata prostrujao je zrak. Jedna svijeća je ponovo zaplamsala i val svjetla se iznova podigao. Zatim se i ono napokon ugasilo.

Smiješak je ozarivao njegove usne, ali on više nije disao. Šutke su klekli i molili. Svatko je čuo dah drugoga. Samo dah svoga oca nisu više čuli. Vinko Pallotti se vratio kući. Bilo je to 22. siječnja 1850. godine.

Svi putovi?

Da, svi putovi vode u Rim, i u vrijeme zrakoplova i brzog prometa i u doba kad čovjek izlijeće u svemir. Svim putovima su dolazili. Zrakoplovom, lađom i autom, željeznicom i pješice. Dolazili su sinovi svoga oca, palotinci i njihovi suradnici. Ne samo njih pet ili deset, — stotine, tisuće dolaze. Dolaze iz svih krajeva svijeta. S misijskih postaja, sa škola, iz domova i župa, iz svake apostolske djelatnosti. Dolaze u Rim. Katedrala svetog Petra bila je toga dana crkva Vinka Pallottija i njegovih sinova. Toga dana, nakon što je Pio XII pročitao svečane riječi: »Tako proglašavamo Mi svim svojim apostolskim autoritetom, da se časni

Vinko Pallotti, svećenik i osnivač Družbe katoličkog apostolata, poštuje kao blaženik.«

Bilo je to 22. siječnja 1950.

Svi putovi vode u Rim. Putovi svih apostola od onih dana, kad su tamo dospjeli dvojica, koje nazivamo: Apostolski prvaci. Kameni svjedoci još govore o početku Apostolskog doba: Sveti Petar, glavna crkva kršćanstva i Sveti Pavao pred zidinama, spomenik apostola, koji je prema svojim vlastitim riječima, »učinio više od ostalih.«

Ali ne govore samo kameni svjedoci. Svi putovi apostolskih pastira vode u Rim, kad ih Petrov nasljednik poziva na sveopći sabor Crkve.

Sakupljaju se oko groba Svetog Petra na II Vatikanski sabor i svjedoče o poslanju Katoličke Crkve za sva vremena. Ipak Rim vidi u tome, za Crkvu tako odlučnom vremenu, još jedan drugi veliki skup.

Kardinali, biskupi, svećenici i vjernici svjedoci su jedne počasti, koja se iskazuje jednom apostolu, koji je isto »učinio više nego ostali.«

Vinko Pallotti, apostol Rima, podignut je na čast oltara, proglašen svetim od najviše crkvene vlasti.

To je 20. siječnja 1963.

Iz Rima se produžuje zov cijelom kršćanstvu, zov koji zaziva blagoslov na svako apostolsko djelo.

Sveti Vinko Pallotti, moli za nas.

KRONOLOŠKI PREGLED

1795. 24. 4. rođen Pallotti u Rimu

1817. Pallotti predskazuje Mastai — Ferrettiju, da će biti papa (kasnije Pio IX 1847—78). Nastaje Pallottijev prvi plan o zajednici svetih svećenika, kako bi se domovi svjetskih ljudi napunili svecima.

1818. 16. 5. svećeničko ređenje.
15. 7. promoviran za doktora filozofije i teologije

1826. Prve Pallottijeve zabilježbe, iz kojih se može zaključiti da postoji mistična povezanost s Kristom, svećenikom i apostolom.

1827. Pallotti postaje duhovnik u Rimskom sjemeništu.

1829. Pallotti predskazuje smrt svome bratu Salvatoru.

1830. Lucia Fabiani na Pallottijevu molitvu ozdravlja od teške bolesti.

1831. Pallotti predskazuje Cappellariju izbor za papu. (Grgur XVI)

1834. Prvi počeci jedne zajednice u korist misija pod vodstvom laika.

1835. 9. 1. Konačno rasvijetljenje i dalekosežno izlaganje ciljeva apostolata - planirane zajednice.
4. 4. Reskript papinog zastupnika za rimsku biskupiju, kojim Društvo katoličkog apostolata dobiva natpastirsko odobrenje.
U prosincu Pallotti postaje rektor u Santo Spirito del Napolitani.

1837. 2. 10. Natpastirsko dopuštenje za osnivanje misijskog kolegija i s tim u svezi jedne kuće za svećeničku zajednicu.

1838. 29. 5. Otpis svete Kongregacije za redovništvo, kojim se odobrava osnutak nove zajednice časnih sestara.

1844. 14. 8. papa Grgur XVI predaje Družbi katoličkog apostolata crkvu i kuću San Salvatore u Ondi.

1850. 22. 1. Nakon kratke bolesti, izazvane u svezi s jednim dobrim djelom, a izbile uglavnom zbog istrošenosti njegovih sila — umire Pallotti u predvečerje.

1950. 22. 1. Stota obljetnica smrti. Proglašen blaženim u Svetom Petru u Rimu po Piju XII.

1963. 20. 1. Proglašen svetim po Ivanu XXIII.

111/44 B